DE PARTICULARUM NONNULLARUM APUD HERODOTUM USU.

DISSERTATIO INAUGURALIS

QUAM

CONSENSU ET AUCTORITATE

AMPLISSIMI PHILOSOPHORUM ORDINIS

IN

UNIVERSITATE FRIDERICIANA HALENSI

CUM VITEBERGENSI CONSOCIATA

AD SUMMOS IN PHILOSOPHIA HONORES

RITE IMPETRANDOS

UNA CUM SENTENTIIS CONTROVERSIS

DIE XXVIII. M. FEBRUARII A. MDCCCLXXX. HORA XII.

PUBLICE DEFENDET

VICTOR HOFFMANN

POSNANIENSIS.

ADVERSARIORUM PARTES SUSCIPIENT:

A. PRZYGODE, Cand. phil.
E. GUENTHER, Cand. phil.
C. SCHRADER, Cand. med.

HALIS SAXONUM.

TYPIS RAEMISCHIANIS GORLICII.

Parentibus sacrum.

Herodoti usus loquendi, si in universum quidem existimas, haud longe recedit ab Homeri consuetudine sermonis. Imprimis particularum usu illi non multum mihi videntur discrepare, qua de causa cum Homeri usus particularum saepe examinatus sit, non supervacaneum esse puto me, cum de omnibus apud Herodotum particulis quaestionem habere longum sit, affirmativas particulas *ἄρα, γέ, γάρ, δή* (*δῆτα, δῆθεν*), *τοί* (*τοί, ἤτοι, καίτοι, μέντοι; τοίνυν, τοιγάρ, τοιγάρτοι, τοιγαρῶν*) perscrutatum esse. Qua in quaestione de etymologia, quod plerumque Baeumleinium (Untersuchungen über griechische Partikeln, Stuttgart 1861) secutus sum, qui de ea aliorum doctorum hominum sententias complectens optime disseruit, mihi disputandum non esse existimavi, sed solum ipsum Herodoti usum illustravi.

§ 1.

De particula ἄρα.

De etymologia et significatione hujus particulae nostris temporibus inter doctos homines haud parva dissensio exorta est. Cum enim, ut Klotzii (adnot. ad Devar. vol. II. pag. 160 sqq.) verbis utar, „et veteres grammatici Graeci et recentiores omnes in eo consensissent, ut per particulam ἄρα aliquid ita ad aliud, quod aut revera positum esset, aut, ut ipsa sententia poneretur, extrinsecus adsumendum esset, adnecti dicerent, ut posterius hoc ex illo priore quasi aliquid cohaerens et consequens evenire videretur, sive ea vis sola ratiocinatione sive interrogatione aut exclamatione proderetur," Hartungius (Lehre von den Partikeln der griechischen Sprache, Erlangen 1832, vol. I. pg. 422.) probare suadet huic particulae notionem plane contrariam subjectam esse, atque grammatici statuebant. Tantum enim abesse, ut ea significet id quod verbis quae antecedant consentaneum sit, ut indicet aliquid contra exspectationem evenire; quam inexspectati significationem eo argumento fulcire conatur, quod in particula ἄρα eadem radix insit, quae in vocibus ἁρπάζειν, rapere, rapidus etc. inveniatur.

Contra hanc sententiam recte mihi Baeumleinius, qui id, quod alii grammatici de hac particula senserunt, paucis complectitur (Untersuchungen über griechische Partikeln, Stuttgart 1861, pg. 19 sqq.), contendere videtur, particula ἄρα, si in universum quidem judicetur, significari aliquid verum certumque esse neque ulla argumenta desiderare. Quod ut demonstret omissa interim etymologia,

de qua quaestione de usu hujus particulae finita disserit (pg. 38), aliquot exempla ex Homero maxime Atticisque auctoribus sumpta affert. Mihi autem liceat Herodoti usum hujus particulae paucis explicare.

I.

Atque primum quidem eos locos perlustremus, in quibus particula *ἄρα* cum gravitate quadam affirmatur, id quod enuntiatur firmum certumque esse, neque ulla secundaria significatio ei subjecta est.

II, 58. *Πανηγύριας δὲ ἄρα καὶ πομπὰς καὶ προσαγωγὰς πρῶτοι ἀνθρώπων Αἰγύπτιοί εἰσι οἱ ποιησάμενοι.* III, 34. *Νῦν ἄρα μέ φασι Πέρσαι οἴνῳ προσκείμενον παραφρονέειν καὶ οὐκ εἶναι νοήμονα.* IV, 205. *(Φερετίμη) ζῶσα εὐλέων ἐξέζεσε, ὡς ἄρα ἀνθρώποισι αἱ λίην ἰσχυραὶ τιμωρίαι πρὸς θεῶν ἐπίφθονοι γίνονται.* cfr. VII, 35, 130; VIII, 11; IX, 108.

II.

Eadem significatio in ceteris locis apparet, quibus Herodotus hac particula utitur, sed haud infitiandum est simul secundariam, ut ita dicam, quamdam vim saepe esse statuendam.

1. Primo loco ea exempla pono, quibus particula *ἄρα* cum affirmatur id, quod dicitur, verum certumque esse, tum significatur, id nondum memoratum esse et tunc adici, cum ad sententiam recte intellegendam necessarium sit. I, 111. *Τῷ δὲ Μιτραδάτῃ ἄρα καὶ αὐτῷ ἡ γυνὴ ἐπίτεξ ἐοῦσα πᾶσαν ἡμέρην, τότε κως κατὰ δαίμονα τίκτει οἰχομένου τοῦ βουκόλου ἐς πόλιν.* Narraverat enim Herodotus Mitradatem pastorem ab Harpago rure arcessitum cum ab illo Mandanae puerum ad necandum accepisset, domum redisse. Ut intellegatur, qui fieri potuerit, ut Mitradates Harpagi jussum neglegens Mandanae filium tanquam suum educaret, addit uxorem ejus, cum ipse ad Harpagum proficisceretur, totum diem parturivisse et marito absente exanimem

infantem peperisse, quem Harpagus tanquam Mandanae filium feris, ut jussus erat, exposuit. III, 14 med. Cambyses, Psameniti regis Aegyptiorum, quem cum liberis bello ceperat, constantiam tentare studens, filiam illo spectante inter alias nobilium Aegyptiorum virgines servile munus subire jussit filiumque cum multis illustribus adulescentulis turpem in modum funibus constrictum ad necem misit. Quam ob rem cum circumstantes Aegyptii clamores facerent contumeliasque filiis impositas aegerrime ferrent, Psamenitus solus oculis in terram dejectis quietus erat. Cum autem sodalem aliquem aetate provectiorem milites, quod fortunis expulsus erat, mendicando adeuntem vidisset, valde exclamavit caputque percussit. His Herodotus, ut eluceat, qui factum sit, ut Cambyses de ei quod Psamenitus agebat certior fieret, haec verba addit: *ἦσαν δ' ἄρα αὐτοῦ φύλακοι, οἳ τὸ ποιεύμενον πᾶν ἐξ ἐκείνου ἐπ' ἑκάστῃ ἐξόδῳ Καμβύσῃ ἐσήμαινον.* V, 92 narrat Herodotus Bacchiadas oraculo quodam perterritos, ne Eetionis puer ipsis imperium adimeret, ad infantem interficiendum decem viros misisse, qui cum in Eetionis domum venissent, puerulum modo natum a Labda, Eetionis uxore, poposcissent, et illam nihil mali suspicantem eum in manus unius ex iis tradidisse. Hoc loco scriptor, ut intellegatur, quam magno periculo Labda infantem objecerit, et eluceat divinitus factum esse, ut puerulus huic ipsi viro arrideret, qui primus eum sustulerat, haec verba addit: *τοῖσι δὲ ἄρα ἐβεβούλευτο κατ' ὁδὸν τὸν πρῶτον αὐτῶν λαβόντα τὸ παιδίον προσουδίσαι.* Risu autem pueri ad misericordiam adductus primus eum alteri tradidit, et alter deinceps alii, et postremum omnes re infecta redierunt. cfr. IV, 45, 189, VI, 62, VIII, 8.

2. Jam videamus Herodotum saepe *ἄρα* particulam ponere, ut significet aliquem antea de aliqua re errore captum aliter sensisse, sed modo hoc quod memoratur verum esse intellexisse. Quae ita se habere paucis exemplis demonstrabo.

III, 34. *Νῦν ἄρα μέ φασι Πέρσαι οἴνῳ προσκείμενον παραφρονέειν καὶ οὐκ εἶναι νοήμονα οὐδ' ἄρα σφέων οἱ πρότεροι λόγοι ἦσαν ἀληθέες.* Cambysae enim, qui haec verba facit, antea Persae quidam interrogati responderant eum majorem esse quam patrem. III, 64 extr. *Ὁ Καμβύσης μὲν δὴ ἐν τοῖσι Μηδικοῖσι Ἀγβατάνοισι ἐδόκεε τελευτήσειν γηραιός. τὸ δὲ χρηστήριον τοῖσι ἐν Συρίῃ Ἀγβατάνοισι ἔλεγε ἄρα,* id quod tum demum Cambyses intellexit. III, 65 med. *Ἐν τῇ γὰρ ἀνθρωπηΐῃ φύσι οὐκ ἐνῆν ἄρα τὸ μέλλον γίνεσθαι ἀποτράπειν,* ut antea Cambyses opinabatur. V, 49 extr. *Ἀλλὰ περὶ μὲν χώρης ἄρα οὐ πολλῆς οὐδὲ οὕτω χρηστῆς* (ut falso opinabamini) *χρεόν ἐστι ὑμέας μάχας ἀναβάλλεσθαι.* VI, 100. *Τῶν δὲ Ἐρετριέων ἦν ἄρα οὐδὲν ὑγιὲς βούλευμα,* (ut Athenienses falso opinabantur), *οἳ μετεπέμποντο μὲν Ἀθηναίους, ἐφρόνεον δὲ διφασίας ἰδέας..* VIII, 136. *Μαρδόνιος τοὺς Ἀθηναίους οὕτω ἐδόκεε μάλιστα προσκτήσεσθαι, λεών τε πολλὸν ἄρα ἀκούων εἶναι καὶ ἄλκιμον,* antea enim Atheniensium rem publicam tanquam exiguam parvi aestimabat. IX, 48. *Ὦ Λακεδαιμόνιοι,* inquit Mardonius, *ὑμεῖς δὴ λέγεσθε εἶναι ἄνδρες ἄριστοι κτλ., τῶν δ' ἄρ' ἦν οὐδὲν ἀληθές.*

Prolatis his exemplis, in quibus *ἄρα* cum verum certumque aliquid esse affirmat, tum significat eum qui dicit errore antea implicatum modo intellexisse id verum esse, facile cognoveris Herodotum, ut ceteri quoque scriptores, imprimis Homerus, plerumque solent, semper, nisi quidem particula ad unam vocem (ut V, 49 et VIII, 136) spectat, imperfecto tempore uti.

3. Sed his missis transeo ad eam particulae *ἄρα* vim ac potestatem, quam Hartungius primariam esse contendit. Mihi autem ea significatio quam initio quaestionis nostrae huic particulae subjectam esse statuimus, in his quoque exemplis elucere videtur, sed concedo illam esse secundariam. Sed exempla afferam. I, 111 extr. *Καὶ*

πρόκατε δὴ κατ᾽ ὁδὸν πυνθάνομαι τὸν πάντα λόγον θεράποντος, ὡς ἄρα Μανδάνης τε εἴη παῖς τῆς Ἀστυάγεος θυγατρὸς καὶ Καμβύσεω τοῦ Κύρου, (id quod me obstupefecit.) III, 70. Otanes qui persuasum habuit eum qui inter Persas dominaretur non esse Smerdim, Cyri filium, suspitionem Aspathinae Gobryaeque iniciebat, *οἱ δὲ καὶ αὐτοὶ ἄρα* (id quod eum, cum illos nihil suspicari opinaretur, magna admiratione affecit) *ὑπώπτευον οὕτω τοῦτο ἔχειν.* cfr. VII, 152 extr. et IX, 58 med.

Eamdem vim in hac particula inesse si cum conjunctionibus condicionalibus *εἰ* et *ἤν* conjuncta est hisce ex exemplis intellegitur.

Εἰ ἄρα: V, 106. Histiaeus cum a Dareo ei crimini datum esset, quod seditionis Jonum auctor esset, hanc suspitionem multis verbis repellebat : *ἀρχὴν δὲ ἔγωγε,* inquit *οὐδὲ ἐνδέκομαι τὸν λόγον, ὅκως τι Μιλήσιοι καὶ ὁ ἐμὸς ἐπίτροπος νεώτερον πρήσσουσι· εἰ δ᾽ ἄρα τι τοιοῦτο ποιεῦσι* (id quod si verum sit, summa admiratione me afficiat) *καὶ σὺ τὸ ἐὸν ἀκήκοας, ὦ βασιλεῦ, μάθε, κτλ.* VII, 9,3, *Σοὶ δὴ μέλλει τις, ὦ βασιλεῦ, ἀντιώσεσθαι πόλεμον προσφέρων; εἰ δὲ ἄρα . . . . ἐκεῖνοι ἐπαερθέντες ἀβουλίῃ ἔλθοιεν ἡμῖν ἐς μάχην, μάθοιεν ἂν ὡς εἰμὲν ἀνθρώπον ἄριστοι τὰ πολέμια.* cfr. II, 28, VII, 16,3, 159, VIII, 100 med. IX, 60 extr.

Ἤν ἄρα: III, 45 extr. *Τῶν ὑπ᾽ ἑωυτῷ ἐόντων πολιητέων τὰ τέκνα καὶ τὰς γυναῖκας ὁ Πολυκράτης ἐς τοὺς νεωσοίκους συνειλήσας εἶχε ἑτοίμους, ἢν ἄρα προδιδῶσι οὗτοι πρὸς τοὺς κατιόντας,* (quod non sperabat) *ὑποπρῆσαι αὐτοῖσι νεωσοίκοισι.* cfr. V, 124, VII, 149 med. VIII, 109 extr. IX, 90 med., 104 init.

Εἰ μὴ ἄρα legitur IV, 32. *Ὑπερβορέων δὲ πέρι ἀνθρώπων οὔτε τι Σκύθαι λέγουσι οὔτε τινὲς ἄλλοι εἰ μὴ ἄρα Ἰσσηδόνες,* h. e. nisi forte Issedones, quanquam ne eos quidem quidquam de illis scire puto. cfr. VII, 10, 4.

III.

Denique memorandum nobis est particulam *ἄρα* ab Herodoto saepe usurpari, si significat id quod dicit ex rebus supra memoratis, ut exspectandum erat, sequi atque emanare. Numquam autem *ἄρα* ea introducit, quae fortuito sequuntur. I, 24 extr. *Λέγουσι Περίανδρον δὲ Ἀρίονα μὲν ἐν φυλακῇ ἔχειν οὐδαμῇ μετιέντα, ἀνακῶς δὲ ἔχειν τῶν πορθμέων. ὡς δὲ ἄρα παρεῖναι αὐτοὺς, κληθέντας ἱστορέεσθαι κτλ.* II, 141 med. *Τὸν δὲ ἱρέα (λέγουσι) πρὸς τὤγαλμα ἀποδύρεσθαι, οἷα κινδυνεύει παθέειν. ὀλοφυρόμενον δ' ἄρα μιν ἐπελθεῖν ὕπνον, καί οἱ δόξαι ἐν τῇ ὄψι ἐπιστάντα τὸν θεὸν θαρσύνειν.* III, 134 init. *Ὁ δὲ (Δημοκήδης) φὰς ὑγιέα ποιήσειν ἐξορκοῖ τὴν Ἀτόσσην ἦ μέν οἱ ἀντυπουργήσειν ἐκείνην τοῦτο, τὸ ἂν αὐτῆς δεηθῇ. ὡς δὲ ἄρα μιν ἰώμενος ὑγιέα ἀπέδεξε, ἐνθαῦτα δὴ διδαχθεῖσα ὑπὸ τοῦ Δημοκήδεος ἡ Ἄτοσσα προσέφερε Δαρείῳ λόγον τοιόνδε.* cfr. I, 27, 141; II, 140; IV, 134; VII, 116; VIII, 59, 94, 106; IX, 8, 19, 33, 86, 100.

Restat, ut commemorem particulam *ἄρα* apud Herodotum numquam particulae plane concludentis, id quod haud raro apud Atticos scriptores, imprimis apud philosophos fit, partes tenere. Itemque haec particula numquam in interrogatione vel directa vel indirecta apud Herodotum invenitur.

IV.

De interrogativa particula *ἆρα*.

Interrogativam particulam *ἆρα* bis apud Herodotum legi, quibus locis primum enuntiationis locum tenet. III, 50 med. Procles, Epidauri tyrannus, filios Melissae sororis, quam Periander maritus haud consulto necaverat, Corinthum ad patrem remittens interrogavit: *ἆρα ἴστε, ὦ παῖδες, ὅς ὑμέων τὴν μητέρα ἀπέκτεινε;* Altero loco, IX, 27, Herodotus particulam *ἆρα* cum negationis vocula *οὐκ* conjunctam ponit, ut significet interrogantes affirmativam responsionem ex-

spectare: (ἡμεῖς οἱ Ἀθηναῖοι) μοῦνοι Ἑλλήνων δη μουνομαχήσαντες τῷ Πέρσῃ καὶ ἔργῳ τοσούτῳ ἐπιχειρήσαντες περιεγενόμεθα καὶ ἐνικήσαμεν ἔθνεα ἕξ τε καὶ τεσσεράκοντα. ἆρ' ού δίκαιοί εἰμεν ἔχειν ταύτην τὴν τάξιν ἀπὸ τούτου μούνου τοῦ ἔργου;

§ 2.

De particula γέ.

Particulam γέ, de qua quid grammatici senserint, Baeumleinius (pg. 53 et 54) breviter complectitur, vocem cui addita est, prae ceteris efferre satis constat.

I.

Atque primum quidem Herodotus hac particula utitur, ut aliquam notionem, quacum id quod memorat congruere dicit, efferat silentio concedens rem aliter se habere posse; quod ut demontrem ex magno exemplorum numero pono haec. I, 146. *Ταῦτα μέρεα . . . τότε γε Ἰώνων ἦν*, eo tempore quo Herodotus ibi erat, postea enim Achaeorum fuerunt. II, 14. *Ἦ γὰρ δὴ νῦν γε οὗτοι ἀπονητότατα καρπὸν κομίζονται ἐκ γῆς*, num autem haec ubertas humi in omne tempus futura sit, se ignarum esse Herodotus silentio concedit. II, 28. *Οὗτος δ' ἔ μ ο ι γ ε παίζειν ἐδόκεε φάμενος εἰδέναι ἀτρεκέως*, aliis fortasse dicere verum videtur. Si quis plura exempla desiderat, hosce locos perlustret: I, 117, 160, 163; II, 10, 16, 22, 53, 64, 70, 120, 126, 146; III, 38, IV, 45, 59, 120, 189; V, 79; VI, 97: VII, 49, 103, 211, 214; VIII, 87, 129; IX. 43, 81.

De collocatione particulae monendum est addito articulo, ut apud alios scriptores, sic apud Herodotum saepe post hanc poni γέ particulam. I, 37: *τόν γε παῖδα*, 108: *τό γ ε ἐμόν*, 137: *τόν γ ε ἀληθέως τοκέα* (ubi particulam γ έ post vocem ἀληθέως poni exspectabamus), II, 15: *τό γ ε Δέλτα*, IV, 97: *ἥ γ ε ἄποδος*, VII, 233: *τά γε πάντα*.

Itemque haud raro, si substantivum, quod effertur, cum praepositione conjunctum est, *γέ* inter hanc, etiamsi alii praepositioni opposita non sit, et substantivum ponitur, ut I, 134: *μετά γε ἑωυτούς*, 194: *μετά γε αὐτήν*, II, 11: *ἐντός γε δισμυρίων ἐτέων*, 97: *ἐς μέν γε Μέμφιν*, III, 62: *ἔκ γε ἐκείνου*, IV, 152: *μετά γε Σώστρατον*, V, 3: *μετά γε Ἰνδούς*, VI, 124: *ἔν γε Ἀθηναίοισι* et *ἔκ γε ἂν τούτων*. cfr. VII, 98, 99, 139, 168; IX, 24.

II.

Deinde videamus particulam *γέ* ab Herodoto saepe ei voci injungi qua tamquam argumento usus sententiam aliquam firmat.

Ex iis exemplis, ubi particula *γέ* hac notione instructa substantivo affixa est, id exscribo, quo maxime hic usus comprobatur: III, 68. *Ἔπεμπε δεύτερα ὁ Ὀτάνης λέγων· Εἰ μὴ αὐτὴ Σμέρδιν τὸν Κύρου γινώσκεις, σὺ δὲ παρὰ Ἀτόσσης πύθευ, ὅτεῳ τούτῳ συνοικέει αὐτή τε ἐκείνη καὶ σύ· πάντως γάρ δή κου τόν γε ἑωυτῆς ἀδελφεὸν γινώσκει.* Otanes igitur sententiam suam Atossam Smerdim agnituram esse, ea ratione confirmat, quod necesse sit illum, si revera Smerdis Cyri filius sit, a sorore cognosci.

2. Eadem vis ac potestas in hac particula inest, si pronomini relativo affixa est, quae voces conjunctae latinis *quippe qui* respondent. I, 71. *Εἰ νικήσεις, τί σφεας ἀπαιρήσεαι, τοῖσί γε μή ἐστι μηδέν;* h. e. quippe quibus nihil sit.

VII, 8,$_2$. *Οὐ πρότερον παύσομαι, πρὶν ἢ ἕλω τε καὶ πυρώσω τὰς Ἀθήνας, οἵ γε ἐμὲ καὶ τὸν πατέρα τὸν ἐμὸν ὑπῆρξαν ἄδικα ποιεῦντες.* VII, 11. *Καλὸν ὦν προπεπονθότας ἡμέας τιμωρέειν ἤδη γίνεται, ἵνα καὶ τὸ δεινόν,* (id per ironiam dictum est), *τὸ πείσομαι, τοῦτο μάθω, ἐλάσας ἐπ᾽ ἄνδρας τούτους, τούς γε* (utpote quos) *καὶ Πέλοψ ὁ Φρύξ, ἐὼν πατέρων τῶν ἐμῶν δοῦλος, κατεστρέψατο,* h. e. nihil mali ab illis patiar, quippe quos servus olim patrum nostrorum subjecerit.

3. Si haec particula ad participium accedit, latentem causalem ejus vim auget, quod ita se habere ex his exemplis intellegas. I, 39. *Συγγνώμη μὲν ὦ πάτερ τοι, ἰδόντι γ ε ὄψιν τοιαύτην, περὶ ἐμὲ φυλακὴν ἔχειν.* III, 80. *Ἄνδρα τύραννον ἄφθονον ἔδει εἶναι, ἔχοντά γε πάντα τὰ ἀγαθά.* IV, 43 extr. *Ξέρξης δὲ οὔ οἱ συγγινώσκων τὸν Σατάσπην λέγειν ἀληθέα, οὐκ ἐπιτελέσαντά γ ε τὸν προκείμενον ἄεθλον ἀνεσκολόπισε.* cfr. V, 50, VII, 103 med. 157.

III.

Haud raro autem particula *γέ* hac notione instructa ad totam sententiam spectat, si enuntiationi interim argumentis non firmatae rationes adiciuntur, quae particula *γέ* addita introducuntur; quem usum nonnullis exemplis illustrabo. I, 129. *Ἀστυάγης μιν ἀπέφαινε τῷ λόγῳ σκαιότατόν τε καὶ ἀδικώτατον ἐόντα πάντων ἀνθρώπων, σκαιότατον μέν γ ε, εἰ . . . . ἄλλῳ περιέθηκε τὸ κράτος, ἀδικώτατον κτλ.* I, 145. *Ἀχαιῶν δυώδεκά ἐστι μέρεα, Πελλήνη μέν γε πρώτη κτλ.* III, 72. *Τοῦ γὰρ αὐτοῦ γλιχόμεθα οἵ τε ψευδόμενοι καὶ οἱ τῇ ἀληθείῃ διαχρεώμενοι. οἱ μέν γ ε ψεύδονται τότε, ἐπεάν τι μέλλωσι τοῖσι ψεύδεσι πείσαντες κερδήσεσθαι, οἱ δ' κτλ.* V, 52 init. *Διὰ οἰκεομένης τε ἡ ὁδὸς ἅπασα καὶ ἀσφαλέος. διὰ μέν γ ε Λυδίης καὶ Φρυγίης κτλ.* cfr. VI, 46 et VIII, 10. Omnibus his locis particula *γέ* partes tenere videtur particulae *γάρ*.

IV.

Sequitur, ut dicam in particula *γέ* saepe inesse vim, quae vocem, cui conjuncta est, a ceteris segregat superque eas effert. I, 207. *Αἰσχρὸν καὶ οὐκ ἀνασχετὸν Κῦρόν γ ε τὸν Καμβύσεω γυναικὶ εἴξαντα ὑποχωρῆσαι τῆς χώρης,* ceteris hominibus, inquit Cambyses, mulieri cedere fortasse licet, sed summo fortissimoque regi nullo modo fas est.

Sed quod haec vis particulae *γέ* modo plus modo minus obscuratur, ita ut exempla ejus generis, quod modo memoravi, ab iis, ubi haec particula alicui voci sive per se sive eo loco, quo collocata est, leviori ponderis aliquid atque gravitatis adicit, certo secerni non possint, exempla utriusque generis promiscue afferam. I, 128. *Ἀλλ' οὐδ' ὣς Κῦρός γε χαιρήσει.* 129. *εἰ δὴ δι' ἑωυτοῦ γε ἐπρήχθη.* III, 83. *δεῖ ἕνα γέ τινα ἡμέων βασιλέα γενέσθαι.* cfr. V, 18, 92,$_1$, 111; VI, 12, 54, 128; VII, 11, 103, 157 extr. 161, 168, 176. — II, 10; IV, 133; VII, 16,$_3$, 143.

V.

Denique consideremus hanc particulam saepe positam esse, si quis respondens id quod alter modo dixerat, ita se habere affirmat, sed simul aliquid adicit, quod multum gravitatis habet neque neglegendum est, ut I, 159 (haec enim exempla apud Herodotum, nisi fallor, sola inveniuntur): Aristodicus aegre ferens quod oraculum Cymaeis responderat, ut fugitivum qui eorum fidem imploraverat Persis traderent, passeres reliquasque aves ex aede exemit et, cum vox dei e sanctuario sonans eum increpuisset: *ὦναξ,* inquit, *αὐτὸς μὲν οὕτω τοῖσι ἱκέτῃσι βοηθέεις, Κυμαίους δὲ κελεύεις τὸν ἱκέτην ἐκδιδόναι;* cui deus respondit: *ναὶ κελεύω, ἵνα γε ἀσεβήσαντες θᾶσσον ἀπόλησθε, ὡς μὴ τὸ λοιπὸν περὶ ἱκετέων ἐκδόσιος ἔλθητε ἐπὶ τὸ χρηστήριον.* Affirmat igitur deus se illud jubere, sed simul causam, cur id responderit, adicit. VIII, 59. *Ἀδείμαντος εἶπε· ὦ Θεμιστόκλεες, ἐν τοῖσι ἀγῶσι οἱ προεξανιστάμενοι ῥαπίζονται. ὁ δὲ ἀπολυόμενος ἔφη· οἱ δέ γε ἐγκαταλειπόμενοι οὐ στεφανοῦνται.* Dixit enim Themistocles verum esse eos qui currere coepissent, priusquam signum datum esset, a ludorum curatoribus sceptro feriri, sed etiam id, quod plus gravitatis haberet, considerandum esse eos qui cursu relinquerentur, non coronari.

VI.

His igitur expositis jam videamus quae vis in hac particula insit, si cum aliis particulis conjuncta est.

1. Atque primum *γέ* particulam cum temporis conjunctionibus conjunctam iis causalem vim addere causalibusque conjunctionibus appositam earum vim augere paucis exemplis adscriptis exponam. *Ὅτε γε* particulae latinae voci *quandoquidem* respondentes hisce locis inveniuntur: III, 73. *Ἡμῖν κότε κάλλιον παρέξει ἀνασώσασθαι τὴν ἀρχὴν ἢ ἀποθανεῖν; ὅτε γε ἀρχόμεθα μὲν ἐόντες Πέρσαι ὑπὸ Μήδου ἀνδρὸς Μάγου.* V, $92_{,1}$. *Ἠ δὴ ὅ τε οὐρανὸς ἔσται ἔνερθε τῆς γῆς κτλ., ὅτε γε ὑμεῖς, ὦ Λακεδαιμόνιοι, ἰσοκρατίας καταλύοντες τυραννίδας ἐς τὰς πόλις κατάγειν παρασκευάζεσθε,* cfr. VI, 19.

Ἐπεί γε particulas latinae voculae *quoniam* partes tenentes hisce locis legi: I, 60. *Μηχανέονται πρῆγμα εὐηθέστατον, ἐπεί γε ἀπεκρίθη ἐκ παλαιτέρου τοῦ βαρβάρου ἔθνεος τὸ Ἑλληνικὸν ἐὸν καὶ δεξιώτερον καὶ εὐηθείης ἠλιθίου ἀπηλλαγμένον μᾶλλον.* III, 9. *Δεῖ δὲ καὶ τὸν ἕσσον πιθανὸν, ἐπεί γε δὴ λέγεται, ῥηθῆναι.* cfr. VII, 3; VIII, 111; IX, 80.

Haud raro inter *ἐπεί* et *γέ* aliqua vox intercedit, quae effertur prae ceteris, ut IV, 50. *Πολλῶν συμβαλλομένων τὸ σφέτερον ὕδωρ γίνεται ὁ Ἴστρος ποταμῶν μέγιστος, ἐπεὶ ὕδωρ γε ἓν πρὸς ἓν συμβάλλειν ο Νεῖλος πλήθεϊ ἀποκρατέει·* cfr. IV, 43; V, 88.

Bis apud Herodotum conjunctioni *εἰ* cum particula *γέ* conjunctae causalis vis subjecta est, ita ut latinae voci *siquidem* respondeat: VII, $10_{,2}$. *Οἱ ἄνδρες λέγονται εἶναι ἄλκιμοι, πάρεστι δὲ καὶ σταθμώσασθαι, εἰ στρατιήν γε τοσαύτην . . . μοῦνοι Ἀθηναῖοι διέφθειραν,* c. 46. *Ἐσῆλθε γάρ με λογισάμενον κατοικτεῖραι, ὡς βραχὺς εἴη ὁ πᾶς ἀνθρώπινος βίος, εἰ τούτων γε ἐόντων τοσούτων οὐδεὶς ἐς ἑκατοστὸν ἔτος περιέσται.*

2. Deinde particula *γέ* haud raro condicionalibus conjunctionibus *εἰ* et *ἤν* adnectitur, et nonnumquam quidem ita, ut *γέ* nulla voce interjecta conjunctionem sequatur, id quod invenitur, si *γέ* ad totam sententiam pertinet, ut II, 43. *Καὶ μὲν εἴ γε παρ' Ἑλλήνων ἔλαβον οὔνομά τευ δαίμονος, τούτων οὐκ ἥκιστα ἀλλὰ μάλιστα ἔμελλον μνήμην ἕξειν.* cfr. I, 174.

Atque etiam si negationis particula *μή* accedit, particula *γέ* plerumque non illam sequitur, ut II, 179. *εἰ μή γε οἷά τε εἴη πρός ἀνέμους ἀντίους πλέειν, τὰ φορτία ἔδεε περιάγειν ἐν βάρισι περὶ τὸ Δέλτα,* sed inter conjunctionem et negationem collocatur, ut VI, 86,$_2$. *εἴ γε ἀρχὴν μὴ ἔλαβον, νόμοισι τοῖσι Ἑλλήνων χρήσομαι ἐς ὑμέας.* cfr. III, 73 et VII, 229.

Sin autem in sententia condicionali aliqua vox prae ceteris efferenda est, haec inter conjunctionem et particulam *γέ* intercedit, ut I, 60. *Μηχανέονται δὴ πρῆγμα εὐηθέστατον . . . . , εἰ καὶ τότε γε οὗτοι ἐν Ἀθηναίοισι τοῖσι πρώτοισι λεγομένοισι εἶναι Ἑλλήνων σοφίην μηχανέονται τοιάδε.* II, 15. *Εἰ χώρη γε μηδεμία ὑπῆρχε τοῖσι Αἰγυπτίοισι* (supra enim Herodotus narraverat Aegyptios credere Deltam esse terram Nilo exaggeratam), *τί περιεργάζοντο δοκέοντες πρῶτοι ἀνθρώπων γεγονέναι*; cfr. IV, 32; V, 45; VII, 16; VIII, 150,$_2$.

Εἰ μήτε γε — μήτε particulas II, 14 et 16 legi.

Ἤν γε voculas quater apud Herodotum inveni, et tribus quidem locis ita positas, ut sola particula *μέν* aut *δέ* interjecta sit: *ἤν μέν γε — ἤν δέ* particulae leguntur I, 173; VI, 109; VIII, 64. *ἤν δέ γε* VIII, 60. Quarto loco, VIII, 140: *ἱρὰ πάντα σφι, ἤν δὴ βούλωνταί γε ἐμοὶ ὁμολογέειν, ἀνόρθωσον, ὅσα ἐγὼ ἐνέπρησα,* inter voces *ἤν* et *γέ* vox *βούλωνταί*, quae quadam vi enuntiatur, interjecta est.

Voculas *ἤν γε μή* et *ἤν μη γε* apud Herodotum non inveni.

Memorandum etiam nobis est, pro *εἴ — γε* particulis ab Herodoto interdum participium condicionali vi positum esse: I, 187. *Μὴ μέντοι γε μὴ σπανίσας γε ἄ ως ἀνοίξῃ*, h. e. *εἴ γε μὴ ἐσπάνισε.*

3. *Καί γε* particulas apud Herodotum non legi, nisi voce, quae quadam gravitate enuntiatur, diremptas, ut V, 79. *Οὐκῶν ἄγχιστα ἡμέων οἰκέουσι Ταναγραῖοι; καὶ οὗτοί γε . . . προθύμως συνδιαφέρουσι τὸν πόλεμον.* cfr. III, 12; V, 118; VI, 56 (Cod. R.) VII, 10_{3}.

4. De particulis *καίτοι — γε, μέντοι — γε, ἤτοι — γε ἤ* alio loco disseremus.

5. Ubi *γέ* alii particulae praecedit, suam utraque vim retinet. Quod ita se habere, si *γέ* particula ante *δή* posita est, aliquot exemplis demonstrabo. II, 11. *Κοῦ γε δὴ ἐν τῷ προαναισιμωμένῳ χρόνῳ πρότερον ἢ ἐμὲ γενέσθαι οὐκ ἂν χωσθείη κόλπος; γέ* particula pronomen interrogativum effert, *δή* vim interrogationis auget. II, 120. *Ἐγὼ μὲν ἔλπομαι, εἰ καὶ αὐτὸς Πρίαμος συνοίκεε Ἑλένῃ, ἀποδοῦναι ἂν αὐτὴν τοῖσι Ἀχαιοῖσι, μέλλοντα γε δὴ τῶν παρεοντων κακῶν ἀπαλλαγήσεσθαι.* III, 9. *Οὗτος μὲν πιθανώτερος τῶν λογων εἴρηται, δεῖ δὲ καὶ τὸν ἔσσον πιθανόν, ἐπεί γε δὴ λέγεται, ῥηθῆναι.* Hoc loco *ἐπεί γε* latinae particulae *quoniam* sive *quandoquidem* respondet, ut supra demonstravimus, *δή* indicat hoc re vera ita se habere, i. e.: quandoquidem profecto narratur. Neque aliter res se habet, si *μιν* particulam *γέ* subsequitur: *γέ* enim eam notionem, cui adnexa est, prae ceteris vocibus effert, particula *μέν* (pro vocula *μην* posita) ad totam enuntiationem spectans eam veram firmamque esse adseverat. Quod ut intellegatur, nonnulla exempla adponam. V, 92,[5]. *Ὄλβιος Κυψελος αὐτὸς καὶ παῖδες, παίδων γε μὲν οὐκέτι παῖδες,* particula *γέ* vox *παίδων* effertur,

μέν totam enuntiationem affirmat: filios enim Cypseli regnaturos esse oraculum respondet, filiorum sane filios non item. VI, 129. *Ὦ παῖ Τισάνδρου, ἀπορχήσαό γε μὲν τὸν γάμον:* saltanto profecto perdidisti nuptias. VII, 152. *Ἐγὼ δὲ ὀφείλω λέγειν τὰ λεγόμενα, πείθεσθαί γε μὲν οὐ παντάπασι ὀφείλω.* Particula *γέ* verbum *πείθεσθαι* effertur, quippe quod verbo *λέγειν* oppositum sit, particula *μέν* Herodotus adseverat sibi nequaquam omnia credenda esse. cfr. VII, 234.

VII.

Restat ut commemorem Herodotum semel, ut saepius Homerus (cfr. Krügeri gr. gr. p. II, § 69, 15) et Hesiodus (ut op. et di. v. 322: *εἰ γάρ τις καὶ χερσὶ βίῃ μέγαν ὄλβον ἕληται, ἢ ὅ γ' ἀπὸ γλώσσης ληίσσεται . . . ῥεῖα μιν μαυροῦσι θεοί.*) solent, particulam *γέ* cum articulo pro pronomine posito conjungere, ut quasi *πλεοναστικῶς* subjectum repetat: II, 173. *Οὕτω δὴ καὶ ἀνθρώπου κατάστασις· εἰ ἐθέλοι κατεσπουδάσθαι αἰεὶ μηδὲ ἐς παιγνίην τὸ μέρος ἑωυτὸν ἀνιέναι, λάθοι ἂν ἤτοι μανεὶς ἢ ὅ γε ἀπόπληκτος γενόμενος.* — Simili modo semel apud Herodotum subjecti accusativus *πλεοναστικῶς* pronominis personalis accusativo *σέ* cum particula *γέ* conjuncto repetitur: VII, 10, extr. Artabanus Mardonii sententiam impugnans dicit: *Εἰ δέ, ὦ Μαρδόνιε, ... πάντως στράτευμα ἀνάξεις ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ἀκούσεσθαί τινά φημι τῶν αὐτοῦ τῇδε ὑπολειπομένων, Μαρδόνιον, μέγα τι κακὸν ἐξεργασμένον Πέρσας ὑπὸ κυνῶν τε καὶ ὀρνίθων διαφορεύμενον ἢ κου ἐν γῇ τῇ Ἀθηναίων ἢ σέ γε ἐν τῇ Λακεδαιμονίων, . . . γνόντα, ἐπ' οἵους ἄνδρας ἀναγινώσκεις στρατεύεσθαι βασιλέα.* Hoc igitur loco Herodotus Artabanum subjecti accusativum *Μαρδόνιον* per pleonasmum pronomine *σέ* redintegrantem facit.

§ 5.

De particula γάρ.

De particula γὰρ, quam ex voculis γέ et ἄρα compositam esse nemo infitiari potest, optime Baeumleinius (pg. 68 sqq.) disseruisse mihi videtur: contendit enim contra Hartungium, Doederleinium, alios grammaticos hac particula totam enuntiationem ut manifestam atque indubitatam statui, atque hanc primariam vim ea de causa in causalem, quam grammatici diu naturalem atque principalem esse existimabant, facile convertere, quod id enuntiatum, quod alii rei argumento esse volumus, ipsum certum et manifestum esse oportet. Quamquam igitur particula γὰρ nequaquam indicat id quod modo dictum est cum sequente sententia grammatice conecti, tamen facile intellegimus enuntiationem aliquid certi atque explorati continentem ad praecedentem sententiam, qua aliquid contenditur, spectare eamque argumento addito confirmare. Si autem enuntiatio cum particula γὰρ conjuncta sola exstat neque sententia firmanda antecedit, aut iis verbis, quibus aliquid contenditur, praecedit, necessario, cum γάρ non, ut ἐπεί, enuntiationem ex alia pendentem introducat, nihil aliud significat, nisi id quod dicitur verum certumque esse. Quamquam non negandum est Graecos, si enuntiationem particula γάρ introductam vel audiebant vel legebant, usu adductos sententiam, quibus modo dicta argumento essent, plerumque exspectavisse.

His expositis jam videamus Herodotum non solum a communi usu hujus particulae non abhorrere, sed etiam propriam ejus vim dilucidissime ex scriptis ejus perspici posse.

A.

Atque initio quaestionis nostrae eos locos examinemus, ex quibus intellegi potest particulam *γάρ* nondum in causalem vim prorsus abisse.

I.

Atque primum quidem particulae significationem consideremus, si enuntiatio particula *γάρ* introducta per se posita est neque ea, quae illa fulcienda sunt, sequuntur.

1. Haec autem asseverans vis hujus particulae perspicue apparet in iis enuntiatis quae vocibus *ἀλλὰ γάρ* introducuntur, quorum aliquot exempla afferam. II, 120 extr. *Ἀλλ' οὐ γὰρ εἶχον Ἑλένην ἀποδοῦναι* h. e. sed nequibant profecto Helenam reddere. Plerique tales locos per ellipsin interpretari solent in hunc modum: sed haec res aliter se habet, nequibant enim etc. III, 152 Dareum omnes machinas machinatum esse Herodotus narrat. *Ἀλλὰ γάρ δεινῶς ἦσαν ἐν φυλακῇσι οἱ Βαβυλώνιοι*, at enim Babylonii strenue in custodiis erant. V, 3. *Εἰ Θρηίκων ἔθνος ὑπ' ἑνὸς ἄρχοιτο, ἄμαχον ἂν εἴη. ἀλλὰ γὰρ τοῦτο ἄπορόν σφι καὶ ἀμήχανον μή κοτε ἐγγένηται·* cfr. VI, 124; VII, 4, 143; VIII, 8; IX, 27, 46, 113.

2. Simili modo Herodotus particula *γὰρ* hac significatione in responsionibus utitur, ut I, 129. *Ὁ δέ μιν προσιδὼν ἀντείρετο, εἰ ἑωυτοῦ ποιέεται τὸ Κύρου ἔργον. Ἅρπαγος δὲ ἔφη, αὐτὸς γὰρ γράψαι*, (nostrum: er habe ja den [schriftlichen] Rath dazu gegeben), *τὸ πρῆγμα δὴ ἑωυτοῦ δικαίως εἶναι.* VII, 46. *Ἀρτάβανος εἴρετο τάδε· ὦ βασιλεῦ, ὡς πολλὸν ἀλλήλων κεχωρισμένα ἐργάσαο νῦν τε καὶ ὀλίγῳ πρότερον· μακαρίσας γὰρ σεωυτὸν δακρύεις. ὁ δὲ εἶπε· ἐσῆλθε γάρ με λογισάμενον κατοικτεῖραι, ὡς βραχὺς εἴη ὁ πᾶς ἀνθρώπινος βίος, εἰ τούτων γε ἐόντων τοσούτων οὐδεὶς ἐς ἑκατοστὸν ἔτος περιέσται.* Exempla, in quibus is

qui respondet interrogationem alterius negans verbis *οὐ γὰρ ὦν* similibusve (cfr. Klotzium ad Devar. vol. II pg. 240 sqq., Baeuml. pg. 72) utitur, aut id verbum, quod in interrogatione partes primarias tenet, sententiam affirmans adjecta particula *γάρ* repetit, quae exempla apertissime docent huic particulae adseverantem notionem subjectam esse, apud Herodotum non exstant.

3. In interrogationibus haec particula apud Herodotum invenitur, si is qui interrogat, quaerit, num quid ita, ut alius dicit, revera se habeat, ut III, 120. *Σὺ γὰρ ἐν ἀνδρῶν λόγῳ, ὅς βασιλέϊ νῆσον Σάμον πρὸς τῷ σῷ νομῷ προσκειμένην οὐ προσεκτήσαο, ὧδε δή τι ἐοῦσαν εὐπετέα χειρωθῆναι;* h. e. revera te in virorum numero esse putas?

4. In sententiis optativis particnla *γὰρ* non invenitur nisi semel cum vocula *αἴ* conjuncta quae formula saepissime apud Homerum invenitur. I, 27. *Αἲ γὰρ τοῦτο θεοὶ ποιήσειαν ἐπὶ νόον νησιώτῃσι, ἐλθεῖν ἐπὶ Λυδῶν παῖδας σὺν ἵπποισι.* Qui particulae *γὰρ* usus dilucidissime docet eam aliquid certum exploratumque esse affirmare.

II.

Deinde videamus enuntiationem particula *γὰρ* introductam ei sententiae, quae argumentis firmanda est, praecedere.

1. Atque saepe enuntiationes neque particula consecutiva neque pronomine demonstrativo priorem spectante neque alio modo conjunctae sunt, ut I, 97. *Ἔλεγον οἱ τοῦ Δηϊόκεω φίλοι, οὐ γὰρ δὴ τρόπῳ τῷ παρεόντι χρεόμενοι δυνατοί εἶμεν οἰκέειν τὴν χώρην, φέρε στήσωμεν ἡμέων αὐτῶν βασιλέα.* IV, 79. *Ἡμῖν γάρ καταγελᾶτε, ὦ Σκύθαι, ὅτι βακχεύομεν καὶ ἡμέας ὁ θεὸς λαμβάνει· νῦν οὗτος ὁ δαίμων καὶ τὸν ὑμέτερον βασιλέα λελάβηκε.* Irridetis nos, inquit nuntius, ea de causa vobis nuntio, etiam vestrum

regem a deo raptum esse, ut intellegatis vos injuria nos irridere. cfr. V, 92, 4; VII, 148; IX, 41.

2. Interdum autem sententia, quae enuntiatum particula *γάρ* introductum sequitur, cum illo pronomine demonstrativo sive particula consecutiva quasi conjuncta est, quo facilius intellegatur iis quae praemissa sunt, argumentum quoddam contineri eorum quae sequuntur, ut I, 166. *Καὶ ἦγον γὰρ δὴ καὶ ἔφερον τοὺς περιοίκους ἅπαντας, στρατεύονται ὦν ἐπ' αὐτούς* (vocula *καὶ* initio enuntiationis non cum verbo *στρατεύονται* conjungenda est, sed respondet alteri voci *καὶ* quae ante verbum *ἔφερον* posita est, ut Abichtius recte demonstrat). I, 207. *Ὡς γὰρ ἐγὼ πυνθάνομαι, Μασσαγέται εἰσὶ ἀγαθῶν Περσικῶν ἄπειροι, τούτοισι ὦν τοῖσι ἀνδράσι τῶν προβάτων ἀφειδέως πολλὰ κατακόψαντας (δοκέει μοι) .... προθεῖναι δαῖτα.* VI, 11. *Διονύσιος ἔλεγε τάδε· ἐπὶ ξυροῦ γὰρ ἀκμῆς ἔχεται ἡμῖν τὰ πρήγματα ... νῦν ὦν ὑμεῖς ..., ἢν μὲν βούλησθε ταλαιπωρίας ἐνδέκεσθαι κτλ. οἷοί τε ἔσεσθε κτλ., εἰ δὲ κτλ.*

III.

Haud raro sententiam particula *γὰρ* introductam sola allocutio praecedit, et enuntiatum, quod firmandum est, sequitur sive cum prioribus verbis consecutiva particula conexum, sive omnino non conjunctum.

1. Particula consecutiva his locis deest: I, 8. *Γύγη, οὐ γάρ σέ δοκέω πείθεσθαί μοι λέγοντι περὶ τοῦ εἴδεος τῆς γυναικός, ποίεε ὅκως ἐκείνην θηήσεαι γυμνήν.* III, 83. *Ἄνδρες στασιῶται, δῆλα γὰρ δὴ, ὅτι δεῖ, ἕνα γέ τινα ἡμέων βασιλέα γενέσθαι .... ἐγὼ μέν νυν ὑμῖν οὐκ ἐναγωνιεῦμαι.* cfr. IX, 17 (particulam *ὦν* hoc loco solus codex R. habet).

2. Exempla autem, in quibus ad sententiam particula *γάρ* introductam sola allocutione praecedente particula consecutivae referuntur, sunt haec I, 30. *Ξεῖνε Ἀθηναῖε, παρ' ἡμέας γὰρ περὶ σέο λόγος ἀπῖκται πολλὸς ..., νῦν*

ὦν ἐπείρεσθαί με ἵμερος ἐπῆλθέ σε, εἴ τινα ἤδη πάντων εἶδες ὀλβιώτατον. I, 121. Ὦ παῖ, σὲ γὰρ δι' ὄψιν ὀνείρου οὐ τελέην ἠδίκεον, τῇ σεωυτοῦ δὲ μοίρῃ περίεις, νῦν ὦν ἴθι χαίρων ἐς Πέρσας. cfr. III, 63; V, 19.

Particula νύν his locis legitur: I, 124. Ὦ παῖ Καμβύσεω, σὲ γὰρ θεοὶ ἐπορέουσι· οὐ γὰρ ἄν κοτε ἐς τοσοῦτο τύχης ἀπίκευ· σύ νυν Ἀστυάγεα τὸν σεωυτοῦ φονέα τῖσαι IV, 97. Ὦ βασιλεῦ, ἐπὶ γῆν γὰρ μέλλεις στρατεύεσθαι, τῆς οὔτε ἀρηρομένον φανήσεται οὐδὲν οὔτε πόλις οἰκεομένη, σύ νυν γέφυραν ταύτην ἔα κατὰ χώρην ἑστάναι.

IV.

Saepissime autem apud Herodotum enuntiatum particula γὰρ introductum enuntiato quod verba firmanda continet interponitur, sed ita, ut sententia firmanda sequatur, quem usum, quod perspicue asseverantem vim ac potestatem hujus particulae docet, nonnullis exemplis illustrabo.

1. Atque plerumque quidem neque particula consecutiva neque pronomine addito enuntiationes conjunguntur. I, 12. Ὡς δὲ ἤρτυσαν τὴν ἐπιβουλήν, νυκτός γενομένης, οὐ γὰρ μετίετο ὁ Γύγης, οὐδέ οἱ ἦν ἀπαλλαγὴ οὐδεμία, ἀλλὰ ἔδεε ἢ αὐτὸν ἀπολωλέναι ἢ Κανδαύλην, εἵπετο ἐς τὸν θάλαμον τῇ γυναικί. I, 41. Νῦν ὦν, ὀφείλεις γὰρ ἐμεῦ προποιήσαντος χρηστὰ ἐς σὲ χρηστοῖσί με ἀμείβεσθαι, φύλακα παιδός σε τοῦ ἐμοῦ χρηΐζω γενέσθαι ἐς ἄγρην ὁρμεομένου. II, 113. Ἐνθεῦτε δέ, οὐ γὰρ ἀνίει τὰ πνεύματα, ἀπικνέεται ἐς Αἴγυπτον. II, 150. Ἐπεί τε δὲ τοῦ ὀρύγματος τούτου οὐκ ὥρεον τὸν χοῦν οὐδαμοῦ ἐόντα, ἐπιμελὲς γὰρ δή μοι ἦν, εἰρόμην τοὺς ἄγχιστα οἰκέοντας, ὅκου κτλ. cfr. III, 63 init., 123; IV, 156, 157 init.; V, 20 init. et. med., 24 init. et. extr., 29, $92_{,2}$, 103, 114; VI, 5, 70 med., 89, 118; VII, 96, 206, 213; VIII, 94 med., 101, 118, 137 med. et extr.; IX, 11, med., 31 init., 60 med., 83.

2. Aliquoties pronomen demonstrativum in sententia quae firmanda est collocatum ad interpositum particulaque *γὰρ* introductum enuntiatum spectat et ita enuntiationes conectit. I, 8. *Ταῦτα νομίζων, ἦν γάρ οἱ τῶν αἰχμοφόρων Γύγης ὁ Δασκύλεω ἀρεσκόμενος μάλιστα, τούτῳ τῷ Γύγῃ καὶ τὰ σπουδαιέστερα τῶν πρηγμάτων ὑπερετίθετο ὁ Κανδαύλης καὶ δὴ καὶ τὸ εἶδος τῆς γυναικὸς ὑπερεπαινέων.* I, 126. *Ὁ Κῦρος, ἦν γάρ τις χῶρος Περσικῆς ἀκανθώδης, τοῦτόν σφι τὸν χῶρον προεῖπε ἐξημερῶσαι.* III, 78. *Ὁ δὲ ἕτερος, ἦν γὰρ δὴ θάλαμος ἐσέχων ἐς τον ἀνδρεῶνα, ἐς τοῦτον καταφεύγει.* cfr. V, 67 init., 111 init.; VI, 109 med.; VIII, 5 med., 107; IX, 35 init.

3. Particulas consecutivas, quae verba firmanda cum enuntiatione interposita conjungunt, hisce locis inveni: I, 69. *Ὦ Λακεδαιμόνιοι, χρήσαντος τοῦ θεοῦ τὸν Ἕλληνα φίλον προσθέσθαι, ὑμέας γὰρ πυνθάνομαι προεστάναι τῆς Ἑλλάδος, ὑμέας ὦν κατὰ τὸ χρηστήριον προσκαλέομαι.* cfr. I, 85 (*νύν*); IV, 149 (*τοιγαρῶν*): V, 124 (*ταῦτα δὴ ὦν*).

V.

Haud raro interpositae sententiae causali, vel potius ut vidimus, aliquid certum esse asseveranti, solae particulae *ἀλλά* et *καί* ad enuntiatum verba firmanda continens pertinentes praecedunt.

1. I, 191. *Τοὺς τὸ μέσον οἰκέοντας τῶν Βαβυλονίων (λέγεται) οὐ μανθάνειν ἑαλωκότας, ἀλλὰ τυχεῖν γάρ σφι ἐοῦσαν ὁρτὴν, χορεύειν τε τοῦτον τὸν χρόνον καὶ ἐν εὐπαθείῃσι εἶναι.* II, 116. *Δοκέει δέ μοι καὶ Ὅμηρος τὸν λόγον τοῦτον πυθέσθαι· ἀλλ, οὐ γὰρ ὁμοίως ἐς τὴν ἐποποιίην εὐπρεπὴς ἦν τῷ ἑτέρῳ, τῷ περ ἐχρήσατο, ἑκὼν μετῆκε αὐτὸν, δηλώσας κτλ.* cfr. IV, 83; VI, 130; VII, 158; IX 27 extr. — IV, 8. *Καὶ καταλαβεῖν γὰρ αὐτὸν χειμῶνα τε καὶ κρυμόν, ἐπειρυσάμενον τὴν λεοντέην, κατυπνῶσαι.* IV, 76. *Ἀνάχαρσις . . . . πλέων δι' Ἑλλησπόντου προσίσχει ἐς*

Κύζικον, καὶ εὗρε γὰρ τῇ μητρὶ τῶν θεῶν ἀνάγοντας τοὺς Κυζικηνοὺς ὁρτὴν μεγαλοπρεπέως κάρτα, εὔξατο τῇ μητρὶ κτλ. cfr. IV, 125, 152 med.; V, 33, 80; VI, 61, 76; VIII, 105; IX, 61 med., 87.

2. Pronomen demonstrativum in enuntiatione firmanda collocatum ad sententiam particula *γάρ* introductam his locis spectat. I, 15. *Οὗτος Κολοφῶνος τὸ ἄστυ εἷλε· ἀλλ' οὐδὲν γὰρ μέγα ἀπ' αὐτοῦ ἄλλο ἔργον ἐγένετο . . . . τοῦτον παρήσομεν.* VI, 88. *Καὶ ἦν γὰρ Νικόδρομος Κνοίθου καλεόμενος ἐν τῇ Αἰγίνῃ ἀνὴρ δόκιμος, οὗτος συντίθεται Ἀθηναίοισι προδοσίην Αἰγίνης.* cfr. VI, 102, 135; VII, 44, 214 extrem.

3. Interdum particula *ὦν* invenitur, ut VI, 87. *Καὶ ἦν γὰρ δὴ τοῖς. Ἀθηναίοισι πεντήρης ἐπὶ Σουνίῳ λοχήσαντες ὦν τὴν θεωρίδα νέα εἷλον πλήρεα ἀνρῶν τῶν πρώτων Ἀθηναίων.* VIII, 108. *Ἀλλὰ δοκέειν γὰρ νικηθέντα τῇ ναυμαχίῃ οὐ μενέειν ἐν τῇ Εὐρώπῃ τὸν Πέρσην, ἐατέον ὦν εἶναι φεύγειν.*

VI.

Denique videmus praemissum nomen enuntiati principalis haud raro verbo interpositae sententiae regi, quod nomen, si casu obliquo instructum est, pronomine proprio casu posito redintegratur.

1. Atque his locis praemissum substantivum sententiae particula *γάρ* introductae pronomine repetitur. I, 114 med. *Εἷς δὴ τούτων τῶν παίδων συμπαίζων ἐὼν Ἀρτεμβάρεω παῖς οὐ γὰρ δὴ ἐποίησε τὸ προσταχθὲν ἐκ τοῦ Κύρου, ἐκέλευε αὐτὸν τοὺς ἄλλους παῖδας διαλαβεῖν κτλ.* cfr. IV, 149. *Ὁ δὲ παῖς οὐ γὰρ ἔφη οἱ συμπλώσεσθαι, τοιγαρῶν ἔφη αὐτὸν καταλείψειν.*

2. Jam consideremus exempla, in quibus pronomen omittitur, quod, cum subjectum sit, ex casu obliquo praemissi substantivi facile cogitatione suppletur. I, 24.

Καὶ τοῖσι ἐσελθεῖν γὰρ ἡδονὴν, εἰ κτλ. ἀναχωρῆσαι ἐς μέσην νέα. I, 27. *Κάρτα τε ἡσθῆναι (λέγουσι) Κροῖσον τῷ ἐπιλόγῳ, καί οἱ προςφυέως γὰρ δόξαι λέγειν, πειθόμενον παύσασθαι τῆς ναυπηγίης.* II, 101. *Τῶν δὲ ἄλλων βασιλέων οὐ γὰρ ἔλεγον οὐδεμίαν ἔργων ἀπόδεξιν, καὶ οὐδὲν εἶναι λαμπρότητος.* IV, 149 extr. *Τοῖσι ἀνδράσι οὐ γὰρ ὑπέμειναν τὰ τέκνα, ἱδρύσαντο ἱρόν κτλ.* cfr. IV, 200; VII, 209; IX, 109.

Hic usus, qui Krügero auctore (gr. gr. vol. I, § 60, 4, 2) non invenitur nisi apud Ionicos scriptores et aliquoties apud Thucydidem, perspicue docet, cum anacoluthia nequaquam statuenda sit, in particula principio non causalem vim inesse, sed eam firmare aliquid esse certum atque exploratum.

B.

Sed his omissis jam de causali atque explicativa particulae *γάρ* significatione, quam ex affirmativa emanavisse demonstravi, breviter disseram.

I.

Atque de causali hujus particulae vi ac potestate, quae statuenda est, ubi enuntiatio particula *γάρ* introducta verba firmanda sequitur, uberius dicere supervacaneum esse puto, quoniam hic usus notissimus est, itaque illud solum memorandum mihi esse existimo, post sententias dissuadentes apud Herodotum, ut apud Homerum Hesiodumque, saepe *οὐ γὰρ ἄμεινον* voces inveniri, ut I, 187. *Τῶν τις ἐμεῦ ὕστερον γινομένων Βαβυλῶνος βασιλέων, ἢν σπανίσῃ χρημάτων, ἀνοίξας τὸν τάφον λαβέτω ὁκόσα βούλεται χρήματα· μὴ μέντοι γε μὴ σπανίσας γε ἄλλως ἀνοίξῃ· οὐ γὰρ ἄμεινον.* III, 71. *Ποιέειν αὐτίκα μοι δοκέει καὶ μὴ ὑπερβάλλεσθαι, οὐ γὰρ ἄμεινον.* cfr. III, 82 extr.

II.

Ad explicativam vim hujus particulae illustrandam, id quod restat, exempla non affero, quod hic usus ut apud ceteros scriptores, ita apud Herodotum creberrimus est, atque illud solum commemoro Herodotum quoque post voces *τεκμήριον, μαρτύριον, σημεῖον* saepe particulam *γὰρ* explicativa vi instructam ponere, ut II, 58. *Τεκμήριον δέ μοι τούτου τόδε· αἱ μὲν γὰρ (πανηγύριες) φαίνονται ἐκ πολλοῦ τευ χρόνου ποιεύμεναι, αἱ δὲ Ἑλληνικαὶ νεωστὶ ἐποιήθησαν.* cfr. VII, 221, VIII, 120.

§ 4.

De particulis *δή, δῆτα, δῆθεν.*

De particula *δή.*

De etymologia atque significatione primaria particulae *δή* docti viri (Hartung, lehre von den griechischen partikeln vol. I. pg. 222 sqq., Klotz adnot. ad Devar. II, 392, Heller in Philol. vol. VIII. pg. 277, Baeumlein untersuchungen über griechische partikeln pg. 98, K. W. Krüger grammat. gr. vol. I § 69, 17, vol. II. § 69, 18) multa disputaverunt. Quibus cum non habeam, quod adiciam, statim Herodoti usum exemplis adscriptis illustrabo.

A.

Initio autem quaestionis nobis docendum est, quaenam vis ac potestas in hac particula insit, si ad unam vocem pertinet.

I.

1. Atque primum quidem memorandum est particulam *δὴ* ita poni, ut ad vocem aliquam, quae aliquot verbis interpositis repetitur, spectet eamque notam esse significet. Quod ut accuratius intellegatur, exempli causa hos locos affero. I, 1. *Περσέων οἱ λόγιοι Φοίνικάς . . .*

φασὶ ἐσαπικνέεσθαι ἐς Ἄργος, τὸ δὲ Ἄργος τοῦτον τὸν χρόνον προεῖχε ἅπασι τῶν ἐν τῇ νῦν Ἑλλάδι καλεομένῃ χώρῃ· ἀπικομένους δὲ τοὺς Φοίνικας ἐς δὴ τὸ Ἄργος κτλ. VII, 148. Οἱ δὲ συνωμόται Ἑλλήνων ἔπεμπον ἐς Ἄργος ἀγγέλους. Ἀργεῖοι δὲ κτλ. — — μετὰ δὲ ὡς ἐλθεῖν τοὺς ἀγγέλους ἐς δὴ τὸ Ἄργος κτλ.

2. Imprimis si vocabulum pluribus verbis interjectis cum pronomine demonstrativo conjunctum repetitur, haec particula invenitur, atque plerumque quidem ita, ut inter pronomen et nomen interponatur, ut I, 43. Ἔνθα δὴ ὁ ξεῖνος. οὗτος δὴ ὁ καθαρθεὶς τόν φόνον (de quo Herodotus jam cpp. 35, 41, 42 egerat), καλεόμενος δὲ Ἄδρηστος, ἀκοντίζων τὸν ὗν τοῦ μὲν ἁμαρτάνει τυγχάνει δὲ τοῦ Κροίσου παιδός. I, 45. Ἄδρηστος δὲ ὁ Γορδίεω τοῦ Μίδεω, οὗτος δὴ ὁ φονεὺς μὲν τοῦ ἑωυτοῦ ἀδελφεοῦ γενόμενος, φονεὺς δὲ τοῦ καθήραντος, ... ἐπικατασφάζει τῷ τύμβῳ ἑωυτόν. cfr. I, 163; II, 107, 129; III, 1 (ἐπὶ τοῦτον δὴ τὸν Ἄμασιν, οὗτος δὴ spectat digressione de Aegypto interposita ad II, 1.) IV, 20 (spectat ad caput 6), 62, 192; V, 61 extr., 65, 77; VII, 43, 144 extr, 217; VIII, 139; XI, 25, 36, 51 med. Semel, nisi fallor, δή inter articulum et nomen ponitur, ita ut pronomen sequatur. V, 41. Χρόνου δὲ οὐ πολλοῦ διελθόντος ἡ ἐσύστερον ἐπελθοῦσα γυνὴ τίκτει τὸν δὴ Κλεομένεα τοῦτον. Interdum particula δὴ praepositionem subsequitur: III, 102. Ἐπὶ δὴ ταύτην τὴν ψάμμον. VII, 189. Κατὰ δὴ τὸ κῆδος τοῦτο.

3. Si vox aliqua solo pronomine repetitur, particula δὴ plerumque hoc subsequitur. I, 102. Φραόρτης κατεστρέφετο τὴν Ἀσίην ἀπ' ἄλλου ἐπ' ἄλλο ἰὼν ἔθνος, ἐς ὃ στρατευσάμενος ἐπὶ τοὺς Ἀσσυρίους καὶ Ἀσσυρίων τούτους οἳ κτλ. . . . , ἐπὶ τούτους δὴ στρατευσάμενος κτλ. cfr. II, 124; III, 74; IV, 145; V, 101; VI, 26, 49, 89, 109; VII, 208, 220; VIII, 29; IX, 14.

Nonnunquam particula *δή* inter praepositionem et pronomen interponitur, ut III, 9: *διὰ δὴ τούτου*, VI, 42: *κατὰ δὴ τουτους*, VI, 92: *διὰ δὴ ταῦτα*, VIII, 5: *πρὸς δὴ τοῦτον.*

II.

Deinde nobis demonstrandum est particulam *δή* ejus vocis cui adicitur vim augere atque efferre.

1. Saepissime autem *δή* adverbiis additur, quod ex his eremplis perspici potest.

A. *Οὕτω δή* I, 3, 169. 191; II, 118, 135, 173; III, 15 extr., 16 med.: IV, 13 extr., 33, 58, 78, 147, 179; V, 15 extr., 86 med.; VI, 32 extr., 61 extr., 84 extr.; VII, 105, 135, 149, 165, 167, 174, 205; VIII, 6, 40, 94, 99, 118, 132; IX, 34, 117. De particulis *οὕτω δή* et *ἐνθαῦτα δή* enuntiationem consequentem inferentibus infra agam. *Οὕτω δή τι* particulae cum adjectivis conjunctae his locis inveniuntur I, 163. *Τούτῳ δὴ τῷ ἀνδρὶ προσφιλέες οἱ Φωκαιέες οὕτω δή τι ἐγένοντο ὡς κτλ.* I, 185. *Τὸν Εὐφρήτην ποταμὸν . . . . ἄνωθεν διώρυχας ὀρύξασα οὕτω δή τι ἐποίησε σκολιὸν, ὥστε δὴ τρὶς ἐς τῶν τινα κωμέων τῶν ἐν τῇ Ἀσσυρίῃ ἀπικνέεται ῥέων.* cfr. I, 189, II, 11 init., 71, 135 extr.; III, 12 med., 23 med., 108, 130 extr. 145; IV, 28, 52 med., 184 med. *Ὧδε δή τι* particulas cum adjectivo conjunctas apud Herodotum semel legi III, 120. *Σὺ γὰρ ἐν ἀνδρῶν λόγῳ, ὃς βασιλέϊ νῆσον Σάμον . . . οὐ προσεκτήσαο, ὧδε δή τι ἐοῦσαν εὐπετέα χειρωθῆναι, τὴν τῶν τις ἐπιχωρίων πεντεκαίδεκα ὁπλίτῃσι ἐπαναστὰς ἔσχε; Κάρτα δή*: VII, 209 extr. *Κάρτα τε δὴ Ξέρξῃ ἄπιστα ἐφαίνετο τὰ λεγόμενα εἶναι, καὶ κτλ.* cfr. VIII, 58 init. IX, 111.

B. *Ἔνθα* (adv. loci) *δή* II, 152: *Πέμψαντι δή οἱ ἐς Βουτοῦν πόλιν ἐς τὸ χρηστήριον τῆς Λητοῦς, ἔνθα δὴ Αἰγυπτίοισί ἐστι μαντήϊον ἀψευδέστατον, ἦλθε χρησμὸς κτλ.*

cfr. IX, 93. *Τὰ πρόβατα ἐν ἄντρῳ αὐλίζονται ἀπὸ τῆς πόλιος ἑκάς, ἔνθα δὴ τότε ὁ Εὐήνιος οὗτος ἀραιρημένος ἐφύλασσε.* *Ἵνα δή.* II, 156. *Ἐν Βουτοῖ πόλι, ἵνα δή οἱ τὸ χρηστήριον τοῦτό ἐστι.* *Ἐνθαῦτα* (adv. loci) *δή.* VII, 23 extr. *Ἐνθαῦτα δὴ λειμών ἐστι.* *Πέλας δή.* III, 108 extr. *Πέλας τε δὴ ὁ τόκος ἐστὶ καὶ τὸ παράπαν λείπεται αὐτέων ὑγιὲς οὐδέν.* *Πρόσω δή.* IV, 113 init. *Ἐγίνοντο σποράδες κατὰ μίαν δύο, πρόσω δὴ ἀπ' ἀλλήλων ἐς εὐμαρείην ἀποσκιδνάμεναι.*

C. *Ἔνθα* (adv. temporis) *δή* I, 26. *Ἔνθα δὴ οἱ Ἐφέσιοι πολιορκεύμενοι ὑπ' αὐτοῦ ἀνέθεσαν τὴν πόλιν τῇ Ἀρτέμιδι*, cfr. I, 43; VII, 120, 196; XI, 17. *Ἐνθαῦτα δή.* III, 128. *Ἐνθαῦτα δὴ θαρσήσας τὸ τελευταῖον τῶν βιβλίων διδοῖ τῷ γραμματιστῇ.* cfr. III, 130, 158; V, 51 med., 92,₇, init.; VI, 3, 52, 62, 80; VIII, 57, 127; IX, 34 extr. *Τότε δή.* I, 84. *Τότε δὴ αὐτός ἀνεβεβήκεε καὶ κατ' αὐτὸν ἄλλοι Περσέων ἀνέβαινον.* cfr. III, 31, 57; V, 75, 89; VI, 19 med. et extr.; VIII, 61; IX, 108 init. Semel, I, 55, in oraculi responsione, *δή τοτε* invenitur. *Τέλος δή.* III, 115 med. *Τέως δή.* I, 173; VI, 83. *Ἰθέως δή.* V, 92,₅, *Πρόκατε δή* I, 111.

D. Interdum particula *δή* ad adverbia spectans in tmesi collocatur, ut IX, 111 extr. *Δέσποτα, οὐ δή κώ με ἀπώλεσας.*

2. Jam videamus particulam *δή* haud raro accedere ad adjectiva quantitativa quae vocamus, ut eorum vim augeat. *Πᾶς* III, 157 med. *Οἱ Βαβυλώνιοι . . . . πάγχυ περιχαρέες ἐόντες πᾶν δὴ ἑτοῖμοι ἦσαν ὑπηρετέειν.* cfr. III, 157 extr. V, 21, VI, 63, 70; VII, 152, 238. *Πολύς.* VII, 20. *Στόλων γὰρ τῶν ἡμεῖς ἴδμεν πολλῷ δή μέγιστος οὗτος ἐγένετο Μοῦνος.* I, 25. *Ὃς μοῦνος δὴ πάντων ἀνθρώπων σιδήρου κόλλησιν ἐξεῦρε.* cfr. II, 156 extr.; IV, 15 med.; VI, 68 extr.; VIII, 124 extr.; IX, 27 extr., 35 med. *Οὐδείς.*

II, 162. *Οἱ λοιποὶ . . . . οὐδένα δὴ χρόνον ἐπισχόντες ἀπιστέατο πρὸς τοὺς ἱέρους.* cfr. V, 103.

3. Eodemque modo *δὴ* particula saepe ad superlativa accedit, ut II, 111. *Τοῦ ποταμοῦ κατελθόντος μέγιστα δή τοτε ἐπ' ὀκτωκαίδεκα πήχεας κτλ;* cfr. III, 10, 80; IV, 152; VI, 127. *μάλιστα* II, 177; III, 138; V, 28; VI, 21. *ἱρότατος* V, 82 *πλεῖστος* VI, 127 init.; IX, 48

4. Raro *δή* nominibus numeralibus adicitur. *δεύτερος δή* IX, 99, *τέταρτος δὴ* V, 76.

5. Saepe etiam pronominibus *δή* additum invenimus. Et demontrativa quidem pronomina cum hac particula conjuncta praeter *οὗτος* pronomen, de quo jam dictum est, inveni haec: *τοσοῦτος δή* I, 192 extr., *τόσος δή* VII, 215, *τοιοῦτος* I, 178 med.; V, $92,_2$, VI, 132 *τοιός δε δή* VI, 23.

Saepe pronomina relativa, si cum particula *δή* conjunguntur, relativa vi fere omnino amissa paene in adjectiva numeralia convertunt.

Οἱοσδή pronominis notio paene in *τοιοῦτος* pronominis significationem convertit. I, 86. (ubi Abichtius de hoc usu disputavit,) *Κροῖσος ἔλεγε, ὡς ὁ Σόλων θηησάμενος πάντα τὸν ἑωυτοῦ ὄλβον ἀποφλαυρίσειε οἷαδὴ εἴπας.* *Ὁσοσδή* pronomini fere notio *quantilibet* subjecta est. I, 160. *Οἱ Μυτιληναῖοι ἐκδιδόναι τὸν Πακτύην παρεσκευάζοντο ἐπὶ μισθῷ ὁσῳδή* (i. e. *ἐπὶ μισθῷ τινι, ὅσος δὴ ἦν*)*· οὐ γὰρ ἔχω τοῦτό γε εἰπεῖν ἀτρεκέως.* II, 103. *Σέσωστρις ἀποδασάμενος τῆς ἑωυτοῦ στρατιῆς μόριον ὁσονδὴ αὐτοῦ κατέλιπε.* III, 52. *Περίανδρος κήρυγμα ἐποιήσατο, ὃς ἂν κτλ. . . . . , ἱρὴν ζημίην τοῦτον τῷ Ἀπόλλωνι ὀφείλειν ὁσηνδὴ εἴπας.* cfr. III, 159 extr., IV, 151 extr. *Ὁσοσδήκοτε* eadem fere significatione legitur I, 157. *Στρατοῦ μοῖραν ὁσηνδήκοτε ἔχων.* *Ὅστις δή* latino aliquis respondens hisce locis invenitur. III, 121. *Λέγουσι πέμψαι Ὀροίτεα ἐς Σάμον κήρυκα ὅτευδὴ χρήματος δεησό-*

μενον, οὐ γὰρ ὦν δὴ τοῦτό γε λέγεται. — III, 145. *Οὗτος ὁτιδὴ ἐξαμαρτὼν ἐδέδετο.* cfr. VI, 62, 134 extr. *Ὁστισδήκοτε.* VI, 134. *Ὁτιδήκοτε πρήξοντα,* cfr. VII, 16,3, *Οκοσοσδή* legitur II, 126. *Πρήσσεσθαι ἀργύριον ὁκοσονδή τι, οὐ γὰρ δὴ τοῦτό γε ἔλεγον.*

III.

1. Memorabilis particulae *δή* usus est in formula *καὶ δὴ καί*, qua post adjectivum *ἄλλος*, ad quod *καί* vel *τέ* accedit, Herodotus, saepe usus est ad efferendam aliquam notionem prae aliis vocabulis ejusdem generis, ut I, 1. *Ἐλθεῖν λέγουσι γυναῖκας ἄλλας τε πολλὰς καὶ δὴ καὶ τοῦ βασιλέος θογατέσα.* I, 29. *Ἀπικονέονται ἐς Σάρδις ἄλλοι τε οἱ πάντες ἐκ τῆς Ἑλλάδος σοφισταὶ καὶ δὴ καὶ Σόλων, ἀνὴς Ἀθηναῖος.* cfr. I, 82, 85, 129; II, 1, 32, 65, 77, 79, 110, 129, 146, 178; III, 61, 62, 152 IV, 44, 90, 118, 147, 150, 179; V, 20, 58, 63; VI, 11, 73, 74, 137; VII, 24, 153; VIII, 52, 79, 96; IX, 115, 121.

2. *Καὶ δὴ καί* particulas vocem aliquam efferentes haud raro etiam ita positas esse, ut adjectivum *ἄλλος* non praecedat, ex his exemplis intellegi potest.

A. Atque plerumque quidem voces, prae quibus alia vox effertur, cum *τὲ* vel *καὶ* particulas conjunctae praecedunt, ut I, 8. *Τούτῳ τῷ Γύγῃ καὶ τὰ σπουδαιέστερα τῶν πρηγμάτων ὑπερετίθετο ὁ Κανδαύλης καὶ δὴ καὶ τὸ εἶδος τῆς γυναικὸς ὑπερεπαινέων.* I, 31, 75, 188, 214; II, 112, 115; III, 61; V, 22, 28; VI, 64; VII, 205; VIII, 41 init. et med. 132.

B. *Καὶ δὴ καὶ* particulae, quibus neque adjectivum *ἄλλος* neque *καὶ* vel *τὲ* praecedunt, his locis legi: I, 30. *Σολων ἐς Αἴγυπτον ἀπίκετο ... καὶ δὴ καὶ ἐς Σάρδις.* cfr. I, 214; II, 33, 102; III, 121; IV, 62; V, 83; VI, 74.

IV.

Simili modo Herodotus particulas *ἐν δὲ δὴ καὶ* ponit, si quid prae ceteris rebus ejusdem generis efferre vult. Atque his quoque particulis plerumque adjectivum *ἄλλος* praecedit. I, 184. *Τῆς δὲ Βαβυλῶνος ταύτης πολλοὶ μέν κου καὶ ἄλλοι ἐγένοντο βασιλέες . . . ἐν δὲ δὴ καὶ γυναῖκες δύο.* I, 185 init., 192 init., II, 79 med. III, 38 med., 125 init.; V, 95 init., 102 extr.; VI, 11 init. 50 med.; 70 extr.; VII, 224 med. Interdum tamen *ἄλλος* non praecedit, ut III, 39. *Συχνὰς μὲν δὴ τῶν νήσων ἀραιρήκεε, πολλὰ δὲ καὶ τῆς ἠπείρου ἄστεα· ἐν δὲ δὴ καὶ Λεσβίους πανστρατιῇ βοηθέοντας τοῖσι Μιλησίοισι εἷλε.*

B.

His expositis, ex quibus perspici potest, quae significatio apud Herodotum in particula *δὴ* insit, si ad unam vocem spectat, jam examinandum nobis est, quaenam notio huic particulae subjecta sit, si ad totam sententiam pertinet. Atque videbimus Herodotum non a communi usu abhorrere sed eum quoque hac particula significare, manifesta esse ea quae dicuntur, sive quod jam memorata vel per se nota sive quod naturae rerum et rationi consentanea sunt.

I.

1. Atque primum quidem particula *δὴ* hoc modo posita invenitur in sententiis affirmativis (aussagesätzen) ubi significat, rem manifeste ita, ut memoratur, se habere. Plerumque autem particula *δὴ* eam vocem subsequitur, quae partes primarias in enuntiatione tenet. Quem usum ut illustrem, exempli causa hos locos adponam. I, 4. *Μέχρι μὲν ὦν τούτου ἁρπαγὰς μούνας εἶναι παῤ ἀλλήλων, τὸ δὲ ἀπὸ τούτου Ἕλληνας δὴ μεγάλως αἰτίους γενέσθαι.* 191. *Εἴτε δὴ ὦν ἄλλος οἱ ἀπορέοντι ὑπεθήκατο, εἴτε καὶ*

αὐτὸς ἔμαθε τὸ ποιητέον οἱ ἦν, ἐποίεε δὴ τοιόνδε. i. e. quoquo modo res se habet, illud quidem manifestum est eum hoc fecisse. cfr. II, 50; V, 3; VI, 49, 61; VII, 49; VIII, 51 extr., 83, 142; IX, 48 init., 100.

In sententiis adseverantibus particulam *δὴ* non inveni apud Herodotum nisi post voculam *ἦ* positam, cujus affirmativam vim illa augeri satis apparet. II, 14. *Ἦ γὰρ δὴ νῦν γε οὗτοι ἀπονητότατα καρπὸν κομίζονται ἐκ γῆς κτλ.* V, $92_{,1}$. *Ἦ δὴ ὅ τε οὐρανὸς ἔσται ἔνερθε τῆς γῆς καὶ ἡ γῆ ὑπὲρ τοῦ οὐρανοῦ, ὅτε γε ὑμεῖς, ὦ Λακεδαιμόνιοι, ἰσοκρατίας καταλύοντες τυραννίδας ἐς τὰς πόλις κατάγειν παρασκευάζεσθε.*

Quoniam *δὴ* significat ea quae dicuntur manifesta esse, vim particulae *γὰρ*, qua aliquid, ut demonstravimus, certum exploratumque esse statuitur, saepissime subsequens auget, ut I, 4. *Δῆλα γὰρ δή, ὅτι, εἰ μὴ αὐταὶ ἐβούλοντο, οὐκ ἂν ἡρπάζοντο.* I, 32 extr. *Πολλοῖσι γὰρ δὴ ὑποδέξας ὄλβον ὁ θεὸς προρρίζους ἀνέτρεψε.* I, 91, 93, 132, 140, 152, 166, 193, 197, 207 etc,

Saepissime *δὴ* in sententiis particula *μέν* introductis invenitur, quibus ea quae modo dicta sunt, paucis repetuntur, iisque enuntiationes particula *δέ*, ad quam saepe *δὴ* accedit, introductae et aliquid novi inferentes respondent. Significat autem hoc *δὴ* idem, quod supra memoravi: firmat enim ea quae dicuntur nota manifestaque esse. I, 9. *Ὁ μὲν δὴ λέγων τοιαῦτα ἀπεμάχετο, ὁ δὲ κτλ.* I, 14. *Τὴν μὲν δὴ τυραννίδα οὕτω ἔσχον οἱ Μερμνάδαι. Γύγης δὲ κτλ.* 21 init., 26 extr., 32 init., 36 init. et extr., 43, 69 med., 81, 92, 94, 95, 118, 131, 152 med., 155, 171, 186, 200, 204. Haec exempla ex primo solum libro sumpta demonstrant creberrimum hunc usum particulae *δὴ* apud Herodotum esse.

Jam videamus particula *δὴ* significari eas res, quibus illa additur, ex rebus modo memoratis, ut consen-

taneum est, emanavisse iisque respondere, qua de causa haec particula *δὴ* saepe latinis conjunctionibus *itaque* et *igitur* redditur. I, 11. *Ὥρα ἀναγκαίην ἀληθέως προκειμένην ἢ τὸν δεσπότεα ἀπολλύναι ἢ αὐτὸν ὑπ᾽ ἄλλων ἀπόλλυσθαι· αἱρέεται αὐτὸς περιεῖναι, ἐπειρώτα, δὴ λέγων τάδε.* III, 42 init. *Ἀνὴρ ἁλιεὺς λαβὼν ἰχθὺν μέγαν τε καὶ καλὸν ἠξίου μιν Πολυκράτεϊ δῶρον δοθῆναι· φέρων δή ἐπὶ τὰς, θύρας Πολυκράτεϊ κτλ.*, et med. (*ὅδε ὁ ἰχθύς*) *μοι ἐδόκεε σεῦ τε εἶναι ἄξιος καὶ τῆς σῆς ἀρχῆς· σοὶ δή μιν φέρων δίδωμι* cfr. I, 117, 129; II, 46; III, 78, 130, 156 med.; IV, 81 extr.; V, 44, 77 init.; VI, 62 init., 82, 86, 138 extr.; VII, 23 extr., 194 init., 223 init.; VIII, 6, 14, 42 med., 74 med., 114; IX, 26 med.

Et quoniam de ea vi particulae *δὴ* agimus, qua significat aliquid consentaneum in modum ex rebus sive verbis antea memoratis sequi, de *καὶ δὴ* particulis initio enuntiationum affirmatiravum positis nobis agendum est. Ponuntur enim ab Herodoto particulae *καὶ δὴ*, si quid novi, quod rebus ante memoratis respondet, cum gravitate quadam adicitur, ut I, 66. *Οὕτω οἱ Λακεδαιμόνιοι εὐνομήθησαν· οἷα δὲ ἔν τε χώρῃ ἀγαθῇ καὶ πλήθεϊ οὐκ ὀλίγων ἀνδρῶν, ἀνά τε ἔδραμον αὐτίκα καὶ εὐθηνήθησαν καὶ δὴ σφι οὐκέτι ἀπέχρα ἡσυχίην ἄγειν ἀλλὰ κτλ.* 174. *Τὸ ὦν δὴ ὀλίγον τοῦτο ὤρυσσον οἱ Κνίδιοι, βουλόμενοι νῆσον τὴν χώρην ποιῆσαι . . . . καὶ δὴ ἔπεμπον ἐς Δελφοὺς θεοπρόπους ἐπειρησομένους κτλ.* cfr. I, 182, 213; II, 169; III, 65, 75; IV, 7, 10, 102; V, 67; VI, 5, 12, 61, 77, 92, 128; VII, 6, 12, 14, 34, 49,[2], 149, 184; VIII, 88, 118, 141; IX, 31.

Haud raro *καὶ δὴ* particulae vocis *ἤδη* partes tenent, ut VII, 196. *Ξέρξης δὲ καὶ ὁ πεζὸς πορευθεὶς διὰ Θεσσαλίης καὶ Ἀχαιίης ἐσβεβληκὼς ἦν καὶ δὴ τριταῖος ἐς Μηλιέας.* VIII, 94. *Ἀδείμαντε, σὺ μὲν ἀποστρέψας τὰς νέας ἐς φυγὴν ὥρμησαι καταπροδοὺς τοὺς Ἕλληνας, οἱ δὲ καὶ δὴ νικῶσι κτλ.* cfr. IX, 6, 7, 11 extr., 89 init., 102 init.

Priusquam de particula *δὴ* in interrogationibus posita agam, memorandum mihi esse puto particulam *δὴ* cum voculis *οὕτω* sive *ἐνθαῦτα* junctam ut apud alios scriptores ita apud Herodotum enuntiationem consequentem introducere.

α. Ponit autem Herodotus *οὕτω δή* et *ἐνθαῦτα δή* particulas, si prior euuntiatio longior est. *Οὕτω δή* I, 5. *Οὐ γὰρ ἁρπαγῇ σφέας χρησαμένους λέγουσι ἀγαγεῖν αὐτὴν ἐς Αἴγυπτον, ἀλλ' ὡς ἐν τῷ Ἄργεϊ ἐμίσγετο τῷ ναυκλήρῳ τῆς νεός, ἐπείτε ἔμαθε ἔγκυος ἐοῦσα, αἰδεομένη τοὺς τοκέας, οὕτω δὴ ἐθελοντὴν αὐτὴν τοῖσι Φοίνιξι συνεκπλῶσαι.* cfr. 62 med., 94 med., 233 init.; IX, 6 med., 23, 63 extr., 70 med., 86, 103, 108 med., 118. *Ἐνθαῦτα δή:* III, 134. *Ὡς δὲ ἄρα μιν μετὰ ταῦτα ἰώμενος ὑγιέα ἀπέδεξε, ἐνθαῦτα δὴ ἡ Ἄτοσσα προσέφερε Δαρείῳ λόγον τοιόνδε.* cfr. IV, 123; VI, 16 med., 111.

β. Simili modo particula *δὴ* vocibus *οὕτω* et *ἐνθαῦτα* adnexa post genetivos absolutos et participia verbo finito additur ad vim ejus efferendam. II, 169. *Τέλος δὲ μεμφομένων Αἰγυπτίων, ὡς οὐ ποιέοι δίκαια τρέφων τὸν σφίσε τε καὶ ἑωυτῷ ἔχθιστον, οὕτω δὴ παραδιδοῖ τὸν Ἀπρίην τοῖσι Αἰγυπτίοισι.* cfr. IV, 147; V, 86 med.; VI, 61 extr.; VIII, 23 med., 40 extr., 84 med.; IX, 34, 103. — III, 128 extr. *Ἰδὼν δέ σφεας ὁ Βαγαῖος πειθόμενους τῷ βιβλίῳ, ἐνθαῦτα δὴ θαρσήσας τὸ τελευταῖον τῶν βιβλίων διδοῖ τῷ γραμματιστῇ* cfr. 158, V, 92,7.

γ. Denique memorandum est vocibus *καὶ δὴ καὶ* enuntiationem consequentem introduci. VII, 1. *Ἐπεὶ δὲ ἡ ἀγγελίη ἀπίκετο περὶ τῆς μάχης . . . . παρὰ βασιλέα Δαρεῖον, καὶ πρὶν κτλ. . . . . , καὶ δὴ καὶ τότε . . . . μᾶλλον ὥρμητο στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα.* cfr. 164 extr.

2. In interrogationibus *δὴ* collocatur, ut admiratio sive indignatio interrogantis significetur, qui usus quomodo

cum propria quam statuimus particulae notione conciliari possit, Baeumleinius (pg. 103) optime mihi videtur demonstravisse. Hujus usus exempla sunt haec: I, 30. *Ἀποθαυμάσας δέ Κροῖσος τὸ λεχθὲν εἴρετο ἐπιστρεφέως· κοίῃ δὴ κρίνεις Τέλλον εἶναι ὀλβιώτατον;* I, 115. Cyrus a Mitradate pastore tamquam filius educatus apud Astyagem regem quondam accusatus est, quod ab aequalibus ludentibus rex creatus nobilis cujusdam Persae filium verberasset. Interrogavit igitur rex: *σὺ δὴ ἐὼν τοῦδε τοιούτου ἐόντος παῖς ἐτόλμησας τὸν τοῦδε παῖδα ἐόντος πρώτου παρ' ἐμοὶ ἀεικείῃ τοιῇδε περισπεῖν,* cfr, VI, 138 med.; VII, 9,3, 17 med., 56 extr., 135; IX, 48 extr.

3. Mirum est Herodotum hac particula neque in optativis neque in cohortativis sententiis usum esse, ac ne formulis quidem apud ceteros scriptores usitatissimis *ἄγε δὴ* et *φέρε δή.*

II.

Perspecta autem vi, quae in particula *δὴ* inest in enuntia tionibus principalibus, jam videamus, quae notio ei subjectasit in enuntiationibus dependentibus, quas dicimus.

1. In relativis sententiis igitur, ut de his primum disseram, clarissime elucet propria quam statuimus particulae significatio. I, 26. *Ἐξεδέξατο τὴν βασιληίην Κροῖσος, ὅς δὴ Ἑλλήνων πρώτοισι ἐπεθήκατο Ἐφεσίοισι,* h. e. quem primos e Graecis aggressum esse Ephesios inter omnes constat. I. 80 med. *Τὸ ἱππικὸν, τῷ δή τι καὶ ἐπεῖχε ἐλλάμψεσθαι ὁ Λυδός* (nostrum: mit der er ja sogar zu glänzen gedachte). cfr. I, 26, 84; II, 86 extr., 155 med.; III, 5, 16; IV, 20, 85 med. et extr. — Adiciendum nobis est particulam *δὴ* etiam post pronomina relativa *οἷος* (I, 132 extr.) *ὅσος* (I, 214, VII, 8,2) *ὅσπερ* (II, 54) collocatum esse.

2. Eadem notio particulae *δὴ* in enuntiatis vocula *ὡς* sive *ὅτι* introductis subjecta est, ut IX, 48. *Προσδε-*

κόμενοι γὰρ κατὰ κλέος ὡς δὴ πέμψετε ἐς ἡμέας κήρυκα προκαλεύμενοι καὶ βουλόμενοι μούνοισι Πέρσῃσι μάχεσθαι, ἄρτιοι ἐόντες ποιέειν ταῦτα οὐδὲν τοιοῦτο λέγοντας ὑμέας εὕρομεν, ἀλλὰ πτώσσοντας μᾶλλον.

3. Neque aliud particula *δὴ* in causalibus enuntiatis significat; sequitur autem apud Herodotum conjunctionibus *ὅτι* et *διότι* et, ut omittam vocem *ἐπειδή*, in qua conjunctio *ἐπεί* cum particula *δὴ* in unum vocabulum coaluit, *ἐπείτε*. *Ὅτι δή*: I, 141 med. *Κῦρος μὲν τοῦτον τὸν λόγον .... τῶνδε εἵνεκεν ἔλεξε, ὅτι δὴ Ἴωνες πρότερον αὐτοῦ δεηθέντος ἀπίστασθαί σφεας ἀπὸ Κροίσου οὐκ ἐπείθοντο.* cfr. IV, 120. *Διότι δή*: I, 44: *Τὸν ἐπίστιον* (*Δία*) *καλέων, διότι δὴ οἰκίοισι ὑποδεξάμενος τὸν ξεῖνον φονέα τοῦ παιδὸς ἐλάνθανε βόσκων.* cfr. III, 14. *Ἐπείτε δή*: VI, 82. *Ἔλεξε ὁ Κλεομένης, ἐπείτε δὴ τὸ τοῦ Ἄργου ἱρὸν δοκέειν οἱ ἐξεληλυθέναι τὸν χρησμὸν τοῦ θεοῦ.*

4. Haud raro particula *δὴ* in finalibus sententiis invenitur, ubi significat manifestum esse aliquem id quod dicitur spectare atque expetere. I, 22. *Ταῦτα δὲ ἐποίεε Θρασύβουλος τῶνδε εἵνεκεν, ὅκως ἂν δὴ ὁ κῆρυξ ἰδών τε σωρὸν μέγαν σίτου κεχυμένον καὶ κτλ. .... ἀγγείλῃ Ἀλυάττῃ κτλ.* I. 29. *Σόλων ἀπικνέετο ἐς Σάρδις κατὰ θεωρίας πρόφασιν ἐκπλώσας, ἵνα δὴ μή τινα τῶν νόμων ἀναγκασθῇ λῦσαι τῶν ἔθετο,* h, e. revera autem, ut facile intellegitur, ne cogeretur etc. cfr. I, 32 init., 94 med.; II, 93 med., 161 extr., V, 68 init., 87 extr.; V, 68, 87 extr.; VII, 149; VIII, 7, 76 med.; IX, 74.

5. Etiam in consecutivis sententiis particula *δὴ* hoc modo posita apud Herodotum legitur. I, 185. *Τὸν Εὐφρήτην ποταμὸν ῥέοντα πρότερον ἰθὺν, ὅς σφι διὰ τῆς πόλιος μέσης ῥέει, τοῦτον ἄνωθεν διώρυχας ὀρύξασα οὕτω δή τι ἐποίησε σκολιὸν, ὥστε δὴ τρὶς ἐς τῶν τινὰ κωμέων ἀπικνέεται ῥέων.*

6. In protasi condicionalium enuntiatorum positum *δὴ* indicat ea quae in apodosi dicuntur non fieri, nisi ea quae in protasi dicta sunt, revera fiunt. Saepe haec particula simul significat dubitari posse, num res eventum habitura sit. I, 13. *Συνέβησαν ἐς τὠυτὸ οἵ τε τοῦ Γύγεω στασιῶται καὶ οἱ λοιποὶ Λυδοί, ἢν μὲν δὴ τὸ χρηστήριον ἀνέλῃ μιν βασιλέα εἶναι Λυδῶν, τὸν δὲ βασιλεύειν, ἢν δὲ μὴ κτλ.* cfr. I, 32, 112. *Ἐπεὶ τοίνυν οὐ δύναμαί σε πείθειν μὴ ἐκθεῖναι, σὺ δὲ ὧδε ποίησον, εἰ δὴ πᾶσά γε ἀνάγκη ὀφθῆναι ἐκκείμενον.* 129 med.; II, 160; III, 119 med.; IV, 32, 94 med.; 120 extr. (V, 32, 60; VI, 123; VII, 10,8, 16,3; VIII, 140,1, *εἰ δή — γε* invenitur.) V, 45; VI, 138; VII, 235; IX, 76 extr. — Semel apud Herodotum *καὶ δὴ* particulas ita positas inveni, ut res aliqua quae fingitur indicetur, de quo dixit Krüger grammat. gr. vol. I, § 54, 1,1; VII, 10,2. *Καὶ δὴ συνήνεικε ἤτοι κατὰ γῆν ἢ κατα θάλασσαν ἑσσωθῆναι,* h. e. fingamus te sive terra sive mari superatum iri.

7. In temporalibus enuntiationibus particulae *δή* eadem notio subjecta est quam habet cum adverbiis temporis conjuncta: conjunctioni enim temporali adjecta id ipsum temporis momentum significat, quod conjunctio indicat. I, 114. *Καὶ ὅτε δὴ δεκαέτης ἦν ὁ παῖς πρῆγμα ἐς αὐτὸν τοιόνδε γενόμενον ἐξέφηνέ μιν* (soli codices R et d exhibent particulam *δή*). cfr. II, 156; VI, 41; VIII, 6. — *Ἐπείτε δὴ ἐς τὰς Ἀφετὰς περὶ δείλην πρωΐην γινομένην ἀπίκατο, οἱ βάρβαροι πρόθυμοι ἦσαν ἐπιχειρέειν.* cfr. I, 48, 55, 82, 173; VI, 83; VIII, 74. — I, 67. *Οἱ Λακεδαιμόνιοι ἀπεῖχον τῆς ἐξευρέσιος οὐδὲν ἔλασσον, πάντα διζήμενοι ἐς οὗ δὴ Λίχης ἀνεῦρε.* cfr. I, 191; III, 159 init., V, 92,; VI, 83. — I, 13 extr. *Τούτου τοῦ ἔπεος Λυδοί τε καὶ οἱ βασιλέες αὐτῶν λόγον οὐδένα ἐποιεῦντο, πρὶν δὴ ἐπετελέσθη.* cfr. IV, 157. — Si particula *δὴ* collocatur post formulam *πρίν γε,* quae gravitate quadam indicat aliquid factum esse,

quo res in contrariam partem mutata sit, ipsum mutationis momentum effert. VI, 79. *Ἅτε γὰρ πυκνοῦ ἐόντος τοῦ ἄλσεος οὐκ ὥρων οἱ ἐντὸς τοὺς ἐκτὸς ὅ τι ἔπρησσον, πρίν γε δὴ αὐτῶν τις ἀναβὰς ἐπὶ δένδρεον κατεῖδε τὸ ποιεύμενον.* VI, 82. *Ἔλεξε . . . . οὐ δικαιοῦν πειρᾶν τῆς πόλιος, πρίν γε δὴ ἱροῖσι χρήσηται.* cfr. VI, 110; VII, 239; IX, 22.

8. In indirecta interrogatione particula *δὴ* eodem modo atque in directa posita est. VIII, 112. *Εἰ δὲ δή τινες καὶ ἄλλοι ἔδοσαν νησιωτέων οὐκ ἔχω εἶπαι.*

9. Denique pauca addam de disjunctivis enuntiationibus particulis *εἴτε* — *εἴτε* introductis, quarum prior cum particula *δὴ* conjungitur. III, 24. *Ἐπὰν τὸν νεκρὸν ἰσχνήνωσι, εἴτε δὴ κατά περ Αἰγύπτιοι, εἴτε ἄλλως κως, γυψώσαντες ἅπαντα αὐτὸν γραφῇ κοσμέουσι.* Plerumque ad posterius membrum enuntiationis particula *καὶ* accedit. I, 19. *Ὁ Ἀλυάττης πέμπει ἐς Δελφοὺς θεοπρόπους, εἴτε δὴ συμβουλεύσαντός τευ, εἴτε καὶ αὐτῷ ἔδοξε.* I, 86. *Ὁ Κῦρος συννήσας πυρὴν μεγάλην ἀνεβίβασε ἐπ᾽ αὐτὴν τὸν Κροῖσον . . . . ἐν νόῳ ἔχων εἴτε δὴ ἀκροθίνια ταῦτα καταγιεῖν θεῶν ὁτεῳδή, εἴτε καὶ εὐχὴν ἐπιτελέσαι θέλων, εἴτε καὶ πυθόμενος τὸν Κροῖσον εἶναι θεοσεβέα . , . . βουλόμενος εἰδέναι, εἴ τίς μιν δαιμόνων ῥύσεται.* cfr. I, 191; III, 33; IV, 147; VIII, 54; IX,5.

III.

Restat, ut demonstrem notionem particulae *δὴ* tum, cum adicitur vocibus *ἅτε, οἷα, ὥστε, ὡς* cum participio conjunctis, nequaquam a primaria quam statuimus significatione abhorrere.

1. Si sequitur voces *ἅτε, οἷα, ὥστε* cum participio sive genetivo absoluto conjunctas, quo dicendi genere causam quam vocamus objectivam indicari satis constat, significat cusam ejus rei de qua dicitur esse certam exploratamque. I, 171. *Ἅτε δὴ Μίνω τε κατεστραμμένου γῆν πολλὴν καὶ εὐτυχέοντος τῷ πολέμῳ, τὸ Καρικὸν ἦν ἔθνος*

λογιμώτατον. cfr. II, 68, 172; V, 83; VII, 176 med., VIII, 71 extr., 90 med. — VI, 26. *Τῶν λοιπῶν Χίων οἷα δὴ κεκακωμένων ἐκ τῆς ναυμαχίης ὁ Ἱστιαῖος ἔχων τοὺς Λεσβίους ἐπεκράτησε.* cfr. I, 122. — V, 83. *Ἅτε δὴ ἐόντες διάφοροι ἐδηλέοντο αὐτοὺς ὥςτε δὴ θαλασσοκράτορες ἐόντες.*

2. Eodem modo *ὡς δὴ* particulae cum participio sive genetivo absoluto conjunctae significant manifestum esse, qua de causa ea quae narrantur fiant, quamquam ipsa causa non vera sed ficta vel simulata est. I, 66. *Οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐπὶ Τεγεήτας ἐστρατεύοντο, χρησμῷ κιβδήλῳ πίσυνοι, ὡς δὴ ἐξανδραποδιεύμενοι τοὺς Τεγεήτας.* cfr. I, 114; III, 143; VII, 17, 211; IX, 59. — *Ὡς δὴ* particulae cum participio non conjunctae leguntur III, 156. *Ταῦτα ἐντειλάμενος ἤϊε πρὸς τὰς πύλας ἐπιστρεφόμενος ὡς δὴ ἀληθέως αὐτόμολος,* quod recte explicavit Abichtius: *subinde se convertens et retro spectans ac si revera esset transfuga.*

De particula *δῆτα.*

Δῆτα particula, quam Krügerus alienam esse ab usu scriptorum Ionicorum significat, cum scribit (gr. gr. vol. II, § 69,²): *erst bei Attikern finden sich δῆτα [δῆθεν schon bei Herodot], δή πουθεν, νή,* apud Herodotum sexies invenitur. Videtur autem haec particula nihil aliud significare atque particula *δή,* nisi quod plus affirmationis habet, id quod Herodoti quoque usus confirmat. III, 31 extr. *Τότε μὲν δὴ ὁ Καμβύσης ἔγημε τὴν ἐρωμένην, μετὰ μέντοι οὐ πολλὸν χρόνον ἔσχε ἄλλην ἀδελφεήν· τουτέων δῆτα τὴν νεωτέρην ἐπισπομένην οἱ ἐπ' Αἴγυπτον κτείνει.* IV, 69. *Ἣν ὦν οἱ πλεῦνες τὸν ἄνθρωπον ἀπολύσωσι, δέδοκται τοῖσι πρότοισι τῶν μαντίων αὐτοῖσι ἀπόλλυσθαι ἀπολλῦσι δῆτα αὐτοὺς τρόπῳ τοιῷδε..* — In interrogationibus positam particulam *δῆτα* interrogativae vocis vim urgere ex his exemplis elucet. II, 22. *Κῶς ὦν δῆτα ῥέοι ἂν ἀπὸ χιόνος, ἀπὸ τῶν*

θερμοτάτων ῥέων ἐς τὰ ψυχρότερα τὰ πολλά ἐστι; II, 114. *Ἥκει ξεῖνος κτλ., κότερα δῆτα τοῦτον ἐῶμεν ἀσινέα ἐκπλέειν ἢ ἀπελώμεθα τὰ ἔχων ἦλθε;* III, 6. *Κοῦ δῆτα, εἴποι τις ἄν, ταῦτα ἀναισιμοῦνται;* VII, 147. Persis, qui naves Graecis frumentum ex Ponto portantes capere voluerunt, Xerxes dicit: *Οὐκ ὦν καὶ ἡμεῖς ἐκεῖ πλέομεν ἔνθα περ οὗτοι τοῖσί τε ἄλλοισι ἐξηρτυμένοι καὶ σίτῳ; τί δῆτα ἀδικέουσι οὗτοι ἡμῖν σιτία παρακομίζοντες;*

De particula *δῆθεν*.

Particula *δῆθεν*, quam ex voculis *δή* et *θέν*, debilitata particulae *θήν* forma, compositam esse inter omnes fere grammaticos constat, significare videtur, si primariam quidem ejus notionem spectamus, aliquid manifestum exploratumque esse.

Atque hanc solam hujus particulae vim esse contendo; nam quod Baeumleinius aliique grammatici dicunt particula *δῆθεν* saepe falsam speciem veri significari, nequaquam ex ipsa notione particulae, sed ex contextu orationis intellegitur ea quae dicuntur falsa atque ficta esse. Quod Herodoti quoque usu confirmari ex his exemplis cognoscitur. I, 59. *Τρωματίσας ἑωυτόν τε καὶ ἡμιόνους, ἤλασε ἐς τὴν ἀγρὴν τὸ ζεῦγος ὡς ἐκπεφευγὼς τοὺς ἐχθρούς, οἵ μιν ἐλαύνοντα ἐς ἀγρὸν ἠθέλησαν ἀπολέσαι δῆθεν*, manifestum erat, inquit Pisistratus simulatione usus, hostes me perdere voluisse. Ex contextu autem orationis elucet haec omnia ab eo ficta esse, non ex particula *δῆθεν*, ut vulgo creditur. VII, 211. *Λακεδαιμόνιοι δὲ ἐμάχοντο ἀξίως λόγου, ἄλλα τε ἀποδεικνύμενοι ἐν οὐκ ἐπισταμένοισι μάχεσθαι ἐξεπιστάμενοι, καὶ ὅκως ἐντρέψειαν τὰ νῶτα, ἀλέες φεύγεσκον δῆθεν*, fugiebant, ut adspectus docebat, simulavisse autem eos fugam ex sequentibus verbis cognoscitur. VIII, 6 extr. *Ἐκ τῆς ἀντίης προσπλέειν οὔ κώ σφι ἐδόκεε, τῶνδε εἵνεκεν, μή κως ἰδόντες οἱ Ἕλληνες προσπλέοντας ἐς φυγὴν ὁρμήσειαν*

φεύγοντάς τε ευφρόνη καταλάβοι· καὶ ἔμελλον δῆθεν ἐκφεύξεσθαι, h. e. et manifesto in eo erat, ut Graeci effugerent.

Saepe particulae *δῆθεν* praecedit *ὡς*, sed etiam his locis *δῆθεν* manifesti aliquid, non speciem veri significat, sententiam autem fictam esse et e particula *ὡς* conici potest et contextus orationis docet. I, 73 extr. *Οἱ δὲ ἐβούλευσαν τῶν παρὰ σφίσι διδασκομένων παίδων ἕνα κατακόψαι, σκευάσαντες δὲ αὐτὸν ὥσπερ ἐώθεσαν καὶ τὰ θηρία σκευάζειν, Κυαξάρῃ δοῦναι φέροντες ὡς ἄγρην δῆθεν*, puerum ita parare et coquere statuerunt, ut rex carnem manifesto ferinam esse putaret. III, 136. *Ἀριστοφιλίδης τοὺς Πέρσας ἔρξε ὡς κατασκόπους δῆθεν ἐόντας*, h. e. quasi certos speculatores. VI, 1. *Ἱστιαῖος ἐθαύμαζε τὸ γεγονὸς* (Jonum seditionem, cujus auctor ipse erat) *ὡς οὐδὲν δῆθεν τῶν παρεόντων πρηγμάτων ἐπιστάμενος*, cum Histiaeus factum illud admiraretur docuit manifesto se hujus rei ignarum esse. Conicitur autem e particula *ὡς* illum admirationem simulavisse, id quod ipse contextus orationis affirmat. cfr. III, 74; VI, 39; VIII, 5; IX, 66, 99.

Simili modo *δῆθεν* post *ἅτε* legitur. IX, 80. *Οἱ Αἰγινῆται τὸν χρυσὸν ἅτε ἐόντα χαλκὸν δῆθεν παρὰ τῶν εἱλώτων ὠνέοντο*, h. e. aurum parvo emerunt ut manifestum aes.

In omnibus his locis Abichtius particulam *δῆθεν* per ironiam positam esse dicit (cfr. adnotationem ad VI, 138: in allen andern stellen liegt in *δῆθεν*, wie in dem lateinischen scilicet, eine ironische kraft), sed ego nullo horum locorum ironiam video.

Restat, ut de uno loco, VI, 138, dicatur, in quo particulae notio quam statuimus a contextu verborum discrepat. Lemnii Pelasgi ex Atheniensibus mulieribus, quas habebant pelices, pueros genuerant, qui filios legitimos imperio tenebant. *Μαθόντες δὲ ταῦτα οἱ Πελασγοὶ ἑωυτοῖσι λόγους ἐδίδοσαν· καί σφι βουλευομένοισι δεινόν τι ἐσέδυνε, εἰ*

δὴ διαγινώσκοιεν σφίσι τε βοηθέειν οἱ παῖδες πρὸς τῶν κουριδιέων γυναικῶν τοὺς παῖδας καὶ τούτων αὐτίκα ἄρχειν πειρῴατο, τί δῆ ἀνδρωθέντες δῆθεν ποιήσουσι. Hoc igitur loco significationem *manifesto* nequaquam cum sententia congruere apparet, tamen *δῆθεν* neque delendum neque mutandum esse puto, quod codices omnes id exhibent, qua de causa Krügeri conjectura *δῆτα* mihi videtur esse reicienda, eoque magis, quod in eadem enuntiatione *δή* positum est. Hartungius hoc *δῆθεν* dubitans nostro **vollends**, Klotzius et Steinius nostro *nämlich* interpretantur, Dindorfius in Stephani thesauro hunc locum ita explicat: „quid eos adultos existimandum esset facturos.“ Sed omnes hae interpretationes mihi displicent, quanquam non habeo, quo rectius hunc locum explicem. Illud tantum certum esse mihi videtur particulam *δῆθεν*, ut Abichtius dicit, arcte cum vocabulo *ἀνδρωθέντες* esse conjungendam.

§ 5.

De particula *τοι*.

Particulae *τοι*, de qua quid grammatici senserint, Baeumleinius (pg. 235 sqq.) accurate exponit, duplicem formam, *τοὶ* accentu carentem et *τοί* antea pro *τῷ* positam, statuendam esse plerique consentiunt. Atque particula *τοί* pro *τῷ* posita scriptores qui nunc exstant, non usi sunt nisi in particulis *τοίνυν, τοιγάρ, τοιγάρτοι τοιγαροῦν* (*τοι* igitur semper prima pars particula est), cum particula *τοι* accentu carens et sola posita et cum aliis particulis concreta inveniatur: *ἤτοι, καίτοι, μέντοι* (*τοι* videlicet semper secundam vocis partem tenet.

I.

Quae sit primaria vis particulae *τοὶ* accentu carentis, grammatici adhuc dissentiunt variasque eorum sententias

Baeumleinius (pg. 236 sqq.) complectitur, qui mihi recte contendere videtur in *τοὶ* particula non solum, ut in particulis *ἦ* et *μήν*, adseverantem vim, sed etiam *πάθος* aliquod inesse. Quod quidem Herodoti quoque usu probari paucis demonstrabo.

1. Ponitur autem ab Herodoto sola particula *τοὶ*, si quid cum gravitate atque fiducia adseveratur I, 39. *Φῆς τοι τὸ ὄνειρον ὑπὸ αἰχμῆς σιδηρέης φάναι ἐμὲ τελεοτήσειν.* I, 41. *Πρὸς δὲ τούτῳ καὶ σέ τοι χρεόν ἐστι ἰέναι ἔνθα ἀπολαμπρυνέεαι τοῖσι ἔργοισι.* III, 29. *Ἀτάρ τοι ὑμεῖς γε οὐ χαίροντες γέλωτα ἐμὲ θήσεσθε.* VI, 1. *Οὕτω τοι ἔχει κατὰ ταῦτα τὰ πρήγματα.*

Particulam *τοὶ* post negationem positam his locis inveni. III, 69. *Εἰ γὰρ δὴ μή ἐστι ὁ Κύρου Σμέρδις, ἀλλὰ τὸν καταδοκέω ἐγώ, οὔτοι μιν σοί τε συγκοιμώμενον καὶ τὸ Περσέων κράτος ἔχοντα δεῖ χαίροντα ἀπαλλάσσειν.*

Haud raro inter negationem et particulam *τοι* aliqua vox interjicitur. III, 33. *Οὔ νύν τοι ἀεικὲς οὐδὲν ἦν τοῦ σώματος νοῦσον μεγάλην νοσέοντος μηδὲ τὰς φρένας ὑγιαίνειν.* (I, 32; VII, 172; IX, 122 solum deteriores codices et editio Aldina particulam *τοὶ* exhibent). Post conjunctionem *εἰ* legitur *τοι* II, 120. *Εἰ δέ τοι* (C, R, d exhibent *τι*) *καὶ ἐν τοῖσι πρώτοισι χρόνοισι ταῦτα ἐγίνωσκον κτλ.* (nostrum: *wenn aber auch wirklich.*) VII, 103 particula *τοὶ* in enuntiato causali invenitur: *Κῶς ἂν δυναίατο χίλιοι ἢ καὶ μύριοι ἢ καὶ πεντακισμύριοι στρατῷ τοσῷδε ἀντιστῆναι; ἐπεί τοι πλεῦνες περὶ ἕνα ἕκαστον γινόμεθα ἢ χίλιοι.*

Sed his omissis jam videamus, quaenam vis in particula *τοὶ* cum aliis voculis conjuncta insit.

1. De particula *ἤτοι*.

Ἤτοι particula apud Herodotum non invenitur nisi respondens particulae *ἤ*, ubi significat cum gravitate quadam vel hoc vel illud agendum sive statuendum esse. I, 137.

Ἀποκτεῖναι δὲ οὐδένα κω λέγουσι τὸν ἑωυτοῦ πατέρα οὐδὲ μητέρα, ἀλλὰ ὁκόσα ἤδη τοιαῦτα ἐγένετο, πᾶσαν ἀνάγκην φασὶ ἀναζητεόμενα ταῦτα ἂν εὑρεθῆναι ἤτοι ὑποβολιμαῖα ἐόντα ἢ μοιχίδια. cfr. II, 173 extr.; VII, 10,₂. *Καὶ δὴ καὶ συνήνεικέ σε ἤτοι κατὰ γῆν ἢ καὶ κατὰ θάλασσαν ἑσσωθῆναι ἢ καὶ κατ' ἀμφότερα.* Si simul una vox effertur, ponitur *ἤτοι — γε — ἤ.* I, 11. *Ἀλλ' ἤτοι κεῖνόν γε τὸν ταῦτα βουλεύσαντα δεῖ ἀπόλλυσθαι ἢ σέ.* cfr. II, 120; III, 83.

2. De particula *καίτοι.*

Particulae *καίτοι* usus perspicue demonstrat in particula *τοὶ* nequaquam concludendi vim inesse eaque de causa voculam *τοὶ* in particula *καίτοι* non partes particulae *τῷ* tenere. Introducit enim particula *καίτοι* aliquid novi, quod ut certum statuitur et saepe antecedentibus verbis opponitur.

Atque primum quidem particula *καίτοι* adsumptionem quae vocatur syllogismi introducit. II, 142: *Ἔλεγον ἀποδεικνύντες ἀπὸ τοῦ πρώτου βασιλέος ἐς τοῦ Ἡφαίστου τὸν ἱερέα τοῦτον τὸν τελευταῖον βασιλεύσαντα μίαν τε καὶ τεσσεράκοντα καὶ τριηκοσίας ἀνθρώπων γενεὰς γενομένας, καὶ ἐν ταύτῃσι ἀρχιερέας καὶ βασιλέας ἑκατέρους τοσούτους γενομένους· καίτοι τριηκόσιαι μὲν ἀνδρῶν γενεαὶ δυνέαται μύρια ἔτη. γενεαὶ γὰρ τρεῖς ἀνδρῶν ἑκατὸν ἔτεά ἐστι· μιῆς δὲ καὶ τεσσεράκοντα ἔτι τῶν ἐπιλοίπων γενεέων αἳ ἐπῆσαν τῇσι τριηκοσίῃσι, ἐστι τεσσεράκοντα καὶ τριηκόσια καὶ χίλια ἔτεα· οὕτω ἐν μυρίοισί τε ἔτεσι καὶ χιλίοισι καὶ τριηκοσίοισί τε καὶ τεσσεράκοντα ἔλεγον θεὸν ἀνθρωποειδέα οὐδένα γενέσθαι,* a primo rege ad hunc sacerdotem genera trecenta quadraginta unum fuerunt, atqui trecenta genera decem milia annorum efficiunt, et quadraginta unum sunt mille trecenti quadraginta anni: ergo intra decem milia etc. — V, 45. *Οἱ Κροτωνιῆται ἀποδεικνῦσι Καλλίῃ μὲν τῷ Ἠλείῳ ἐξαίρετα ἐν γῇ τῷ Κροτωνιήτιδι πολλὰ δοθέντα, τὰ καί ἐς ἐμὲ ἔτι ἐνέ-*

μοντο οἱ Καλλίεω ἀπόγονοι, Δωριέι δὲ καὶ τοῖσι Δωριέος οὐδέν· καίτοι, εἰ συνελάβετό γε τοῦ Συβαριτικοῦ πολέμου Δωριεύς, δοθῆναι ἂν οἱ πολλαπλήσια ἢ Καλλίῃ, Dorieus nihil a Crotoniensibus accepit, atqui, ut Callias, multa accepisset, si belli particeps fuisset: ergo huic bello non interfuit.

Plerumque *καίτοι* particula cum gravitate quadam aliquid introducit, quod prioribus verbis contrarium est. III, 152. *Ὁ Δαρεῖός τε ἤσχαλλε καὶ ἡ στρατιὴ πᾶσα οὐ δυνατὴ ἐοῦσα ἑλεῖν τοὺς Βαβυλωνίους· καίτοι πάντα σοφίσματα καὶ πάσας μηχανὰς ἐπεποιήκεε ἐς αὐτοὺς Δαρεῖος.* IV, 77. *Ὡς δὲ ἐγὼ ἤκουσα Τύμνεω κτλ., καίτοι τινὰ ἤδη ἤκουσα λόγον ἄλλον.* cfr. VII, 10,³, 49, 103, 104, 148. VIII, 53. *Ταύτῃ ἀνέβησάν τινες . . . . καίτοι περ ἀποκρήμνου ἐόντος τοῦ χώρου* VIII, 71; IX, 71.

Haud raro *καίτοι — γε* particulae inveniuntur, quae idem ac simplex *καίτοι* significant, nisi quod *γέ*, ut solet, singularem hujus sententiae notionem effert. II, 148. *Καίτοι ἀξιόλογός γε καὶ ὁ ἐν Ἐφέσῳ ἐστὶ νηὸς καὶ ὁ ἐν Σάμῳ.* cfr. III, 15, 80; VIII, 86, 112.

Καίτοι γε particulas ita positas, ut nulla vox interjecta sit, non inveni apud Herodotum nisi VII, 9,. *Καίτοι γε ἐώθασι Ἕλληνες, ὡς πυνθάνομαι ἀβουλότατα πολέμους ἵστασθαι,* quo loco codices A, B, C, d *γέ* particulam omittunt.

3. De particula *μέντοι*.

Manifestum est particulam *μέντοι* compositam esse ex voculis *μέν* (*μήν*) et *τοὶ*. Quoniam enim particula *μέν* paullatim vim affirmationis fere omnino amiserat, particula *τοὶ* ei injuncta est, quae debilitatam illius vim firmaret atque augeret. Affirmat autem particula *μέντοι* sententiam absolute ut dicimus dictam, aut, ut semper apud Herodotum, alii oppositam, quae saepe e contextu orationis sup-

plenda est; respondet igitur *μέντοι* ei quod nos dicimus doch, indessen.

Saepissime *μέντοι* praecedenti *μέν* respondet, quae exempla perspicue demonstrant adversativam quandam vim in hac particula inesse. I, 36. *Παιδὸς μὲν πέρι τοῦ ἐμοῦ μὴ μνησθῆτε ἔτι, Λυδῶν μέντοι λογάδας καὶ τὸ κυνηγέσιον πᾶν συνπέμψω.* I, 102. *Τότε δὲ ἦσαν μεμουνωμενοι μὲν συμμάχων ἅτε ἀπεστεώτων, ἄλλως μέντοι ἑωυτῶν εὖ ἥκοντες.* I, 189. *Οἷα δὲ ὁμίλου πολλοῦ ἐργαζομένου ἤνετο μὲν τὸ ἔργον, ὅμως μέντοι τὴν θερείην πᾶσαν αὐτοῦ ταύτῃ διέτριψαν ἐργαζόμενοι.* cfr. I, 139, 140, 193; II, 47, 105, 130, 169; III, 31, 36, 75, 135; IV, 25, 97, 103, 163; VI, 76, 86; VII, 13, 61, 213, 237; VIII, 8, 73; IX, 79, 83, 84, 111.

Plerumque tamen haec particula sola ponitur non indicata oppositione. I, 13. *Ἀνεῖλέ τε δὴ τὸ χρηστήριον καὶ ἐβασίλευσε οὕτω Γύγης· τοσόνδε μέντοι εἶπε, ἡ Πυθίη, ὡς Ἡρακλείδῃσι τίσις ἥξει ἐς τὸν πέμπτον ἀπόγονον Γύγεω.* cfr. I, 78. — I, 120. *Ταύτῃ πλεῖστος τῇ γνώμῃ εἰμί, . . . τὸν παῖδα τοῦτον εἶναι δεινὸν οὐδὲν ἔτι, ὅμως γε μέντοι συμβουλεύσατέ μοι κτλ.* cfr. II, 79, 80, 119, 122; III, 3, 16, 31, 69 (*ὅμως*), 71, 137; IV, 109, 119, 163; V, 34, 87, VI, 2; VII, 8,[3], 104, 108, 160, 173; VIII, 16 (*ὅμως*), 142; IX, 79, 101,

Memorandum etiam est *μέντοι* particulam, quae numquam in ipso initio enuntiati ponitur, inter praepositionem et nomen collocari. II, 79, *κατὰ μέντοι ἔθνεα.* III, 31 *μετὰ μέντοι οὐ πολλὸν χρόνον.* VIII, 8, *περὶ μέντοι τούτου.* 73, *ἐκ μέντοι τῆς ἑωυτῶν χώρης.*

Eodemque modo *οὐ μέντοι* particulae, quae semper initio enuntiationis collocantur, ab Herodoto positae sunt. Si singularis sententiae notio effertur, id quod plerumque fit, haec inter particulas *μέντοι* et *γέ* ponitur, quae exempla particula *γέ* uncis inclusa significabo.

Particula *μέν* his locis antecedit. I, 51. *Ὁ μὲν παῖς, δι' οὗ τῆς χειρὸς ῥέει τὸ ὕδωρ, Λακεδαιμονίων ἐστί, οὐ μέντοι τῶν γε περιρραντηρίων οὐδέτερον,* cfr. 171 (*γέ*), VIII, 42 (R *γέ*), 94 (*γέ*). Exempla, in quibus *μέν*, non antecedit affero haec. I, 80. *Διέφθαρτο τῷ Κροίσῳ ἡ ἐλπίς· οὐ μέντο οἵ γε Λυδοὶ τὸ ἐνθεῦτεν δειλοὶ ἦσαν.* VI, 45. *Καί σφεων πολλοὺς φορεύουσι οἱ Βρύγοι· οὐ μέντοι οὐδὲ αὐτοὶ δουλοσύνην διέφυγον πρὸς Περσέων* (*οὐ μέντοι οὐδέ* simili modo dictum est ut *οὐ μὲν οὐδέ*: II, 142; III, 2; IV, 205; VI, 72, VIII, 25, 130; IX, 7). cfr. I, 104 (*γέ*); 63 (*γέ*), 81 (*γέ*), 83 (*γέ*), 122; VI, 24 (*γέ*); VII, 176 (*γέ*), 233 (*γέ*); VIII, 87; IX, 37.

Rarius particulae *μέντοι γέ* nulla voce interjecta inveniuntur ad totam sententiam spectantes. II, 93. *Ἡγέονται μέντοι γέ οὐκέτι οἱ αὐτοὶ, ἀλλὰ τῶν θηλέων γίνεται ἡ ἡγεμονίη.* cfr. II, 98.

II.

Altera particula *τοί* ipsa non invenitur, ut supra dictum est, sed sola ejus vestigia, quae in particulis *τοίνυν, τοιγάρ, τοιγάρτοι, τοιγαρῶν* facile agnoscuntur.

1. De particula *τοίνυν*.

Ex iis particulis, in quibus altera particula *τοί* pro *τῷ* posita invenitur, *τοίνυν* conclusionis vim, quanquam non omnino amisit, tamen valde debilitatam retinebat, quo fit, ut, cum *τῷ* ex rebus antea concessis cum gravitate aliquid concludi significet latino *ergo* respondens, *τοίνυν* particula, ut latinum igitur, ex prioribus verbis levitur argumentetur, saepe etiam orationem tantummodo producat, haud raro verba modo dicta breviter complectatur. Propterea autem, quod concludendi ejus vis debilitata est, factum esse videtur, ut primo loco enuntiationis, quem particulae *τοιγάρ, τοιγάρτοι, τοιγαρῶν* tenent, numquam collocetur.

a. Ac primum quidem in *τοίνυν* particula argumentandi vis inest his locis, II, 22. *Εἰ τοίνυν ἐχιόνιζε καὶ ὅσονῶν ταύτην τὴν χώρην, δι' ἧς τε ῥέει καὶ ἐκ τῆς ἄρχεται ῥέων ὁ Νεῖλος, ἦν ἄν τι τούτων οὐδὲν*, h. e. quae cum ita sint, si etc. III, 83. *Ἔχω τοίνυν* (populi enim potestatem omnium rerum et paucorum administrationem civitatis reiciendam esse demonstravi) *γνώμην ἡμέας ἐλευθερωθέντας διὰ ἕνα ἄνδρα τὸ τοιοῦτο περιστέλλειν* (h. e. *τὴν μουναρχίην*). cfr. III, 134; V, 40; VII, 50, 162; IX 42, 46.

b. Saepe *τοίνυν* particula ea, de quibus jam uberius actum est, breviter complectitur I, 57. *Εἰ τοίνυν* (vide supra dictum: *εἰ δὲ χρεών ἐστι τεκμαιρόμενον λέγειν τοῖσι νῦν ἔτι ἐοῦσι Πελασγῶν*) *ἦν καὶ πᾶν τοιοῦτο τὸ Πελασγικόν κτλ.* II, 15. *Τὸ Δέλτα, ὡς αὐτοὶ λέγουσι Αἰγύπτιοι καὶ ἐμοὶ δοκέει, ἐστὶ κατάρρυτόν τε καὶ νεωστὶ ὡς λόγῳ εἰπεῖν ἀναπεφηνός· εἰ τοίνυν σφι χώρη γε μηδεμία ὑπῆρχε κτλ.* cfr. II, 142; VII, $9,^2$, 139.

c. Haud raro *τοίνυν* particula priora verba solum cum sequentibus conjungit. III, 82. *Δήμου ἄρχοντος ἀδύνατα μὴ οὐ κακότητα ἐγγίνεσθαι, κακότητος τοίνυν ἐγγινομένης ἐς τὰ κοινὰ ἔχθεα μὲν οὐκ ἐγγίνεται τοῖσι κακοῖσι, φιλίαι δὲ ἰσχυραί.* cfr. V, $92,_6$; VII, 5, 50 init. et med.

2. De particula *τοιγάρ.*

Particula *τοιγάρ* Krügerus (gr. gr.. vol. II, § 69, $74,_2$.) poetas solos uti dicit, et in eo loco, VIII, 114, ubi illa apud Herodotum legitur, de scriptura dubitat. Sed cum omnes codices eam exhibent non videtur de ea dubitandum esse. *Ὦ βασιλεῦ Μήδων, Λακεδαιμόνιοί τέ σε καὶ Ἡρακλεῖδαι οἱ ἀπὸ Σπάρτης αἰτέουσι φόνου δίκας ὅτι σφέων τὸν βασιλέα ἀπέκτεινας. Ὁ δὲ δεικνὺς ἐς Μαρδόνιον εἶπε· τοιγάρ σφι Μαρδόνιος ὅδε δίκας δώσει.* Initio igitur enun-

tiationis collocata affirmat particula τοιγάρ nostro *desshalb fürwahr* fere respondens, magna cum gravitate aliquid ex antecedentibus verbis factisve sequiisque esse consentaneum.

3. De particula *τοιγάρτοι*.

Ambae particulae τοί, de quibus dicimus, in particula τοιγάρτοι conjunctae sunt, altera, quae voculae τῷ respondet, in initio, altera in fine ejus collocata. Significat autem τοιγάρτοι fere idem quod τοιγάρ, et apud Herodotum non legitur nisi III, 3. *Ἡ Κασσανδάνη ἐοῦσα τοῦ Κύρου γυνὴ εἶπε τάδε· τοιῶνδε ἐμὲ παίδων μητέρα ἐοῦσαν Κῦρος ἐν ἀτιμίῃ ἔχει, τὴν δὲ ἀπ' Αἰγύπτου ἐπίκτητον ἐν τιμίῃ τίθεται. Τὴν μὲν ἀχθομένην τῇ Νιτήτι εἰπεῖν ταῦτα, τῶν δὲ οἱ παίδων τὸν πρεσβύτερον εἰπεῖν Καμβύσεα· τοιγάρτοι, ὦ μῆτερ, ἐπεὰν ἐγὼ γένωμαι ἀνήρ, Αἰγύπτου τὰ μὲν ἄνω κάτω θήσω, τά δὲ κάτω ἄνω.*

4. De particula *τοιγαρῶν*.

Haec particula semel apud Herodotum invenitur: IV, 149. *Ὁ δὲ παῖς, οὐ γὰρ ἔφη οἱ συμπλώσεσθαι, τοιγαρῶν ἔφη αὐτὸν καταλείψειν ὄϊν ἐν λύκοισι.* Significat autem τοιγαρῶν quod ὦν particulae τοιγάρ injunctum est, aliquid summa cum gravitate ex rebus concessis concludi et respondet fere nostro *darum denn also*. IV, 76, quo loco editio Aldina haec habet: *ξεινικοῖσι δὲ νομαίοισι καὶ οὗτοι αἰνῶς χρᾶσθαι φεύγουσι, μή τοί γε ὦν ἄλλων, Ἑλληνικοῖσι δὲ ἥκιστα,* Abichtius τοιγαρῶν pro τοί γε ὦν conjecit; sed haec conjectura reicienda est, quod notio, quam huic particulae subjectam esse vidimus, a contextu verborum discrepat. Praeterea codices μή τί γε ὦν exhibent, pro quibus verbis Steinius probabiliter μήτε τέων conjecit.

Vita.

Victor Hoffmann, confessioni evangelicae addictus, natus sum a. d. VIII. id. Febr. anni salutis MDCCCLVI. Sobotcae, vico Posnano, patre Julio Hoffmann, verbi divini ministro, et matre Ottilia e gente Brickenstein, quos adhuc vivere magnopere gaudeo. Primordiis literarum a patre carissimo institutus vere anni septuagesimi hujus saeculi receptus sum in tertiam classem gymnasii Krotosinensis, quod tunc professoris Gladisch, viri maxime verendi, auspiciis florebat. Inde vere anni MDCCCLXXVI, directore Leuchtenberger, homine discipulis suis benevolentissimo, maturitatis testimonium consecutus Berolinum me contuli. A viro clarissimo Dillmann, qui tunc fasces academicos habebat, civibus universitatis adscriptus rite nomen dedi apud theologorum ordinem, et sex mensibus post in philosophorum castra transgressus sum philologicis studiis operam navaturus. Vere insequentis anni almam matrem Viadrinam petii, ubi a rectore magnifico Hertz in numerum civium academicorum receptus per duo semestria antiquis literis operam dabam. Mense aprili anni MDCCCLXXVIII. Halas profectus sum, ubi, cum a doctissimo viro Koestlin, qui tunc rector magnificus erat, civibus academicis adscriptus apud virum clarissimum Erdmann, ordinis philosophorum illo tempore decanum, rite nomen professus essem, quarto semestri philologicis studiis deditus sum. Audivi autem Berolini: viros doctissimos Dillmann, Nowack, Pfleiderer, Semisch theologos, Barth, A. Kirchhoff, Vahlen, Zeller philosophos; Vratislaviae: Dilthey, Hertz, Ludwich, Neumann, Partsch, Reifferscheid, Stenzler; Halis: Dittenberger, Haym, Hiller, Keil, Kramer, A. Müller. His omnibus viris optime de me meritis semper debitam gratiam habebo.

Sententiae controversae.

1.

Digamma Aeolicum, quod vocatur, in Homeri carminibus constanter restitui nequit.

2.

Ciceronem Lucretii carmen de rerum natura emendavisse, id quod Hieronymus tradit, haud probabile est.

3.

Euripidis Medeae versus 106. sqq. recte sic emendatos esse puto:

Δῆλον δ' ὀργῆς ἐξαιρόμενον
Νέφος οἰμωγαῖς ὡς τάχ' ἀνάψει
Μείζονι θυμῷ.

4.

Prop. I, 13, 24 Rossbergius recte mihi videtur ita restituisse:

Sensit in a e t h e r i i s gaudia prima jugis.

5.

Falso medici maximam culpam myopias tam multos adulescentes implicantis in scholam conferunt.